

OKTATÁSSZOCIOLÓGIAI KONFERENCIÁK A 2010-ES ÉVEKBEN

II.

Az *Educatio*® folyóirat számaihoz
kapcsolódó újabb konferenciák

Szerkesztette Morvai Tünde és Nagy Péter Tibor

Magyar Szociológiai Társaság
Oktatásszociológiai Szakosztály

OKTATÁSSZOCIOLÓGIAI KONFERENCIÁK A 2010-ES ÉVEKBEN

II. Az Educatio® folyóirat számaihoz kapcsolódó
újabb konferenciák

Szerkesztette Morvai Tünde és Nagy Péter Tibor

Magyar Szociológiai Társaság
Oktatásszociológiai Szakosztály
Budapest, 2020

ISBN 978-963-88633-6-2

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS	4
MIGRÁCIÓ ÉS OKTATÁS	7
MÉRLEG 2014-2018	13
TÁRSADALOMTUDOMÁNYOK	21
INNOVÁCIÓ	29
1968	44
BIZALOM	52
TIZENÖT ÉVE AZ UNIÓBAN	63
TANÜGYIGAZGATÁS	73
ISKOLAI PREVENCIÓ	86
ISKOLAI UTAK, PÁLYAUTAK	93

Bevezetés

Több füzetsorozat és egy néhány számot megélt kvázifolyóirat évtizedes tapasztalatai után 1992-ben az Oktatókutató Intézet néhány vezető munkatársa arra az elhatározásra jutott, hogy *Educatio* néven folyóiratot kell létrehozni. A folyóirat meghatározó módon támaszkodott az akkori Oktatókutató Intézet erőforrásaira. A folyóirat legelső számától kezdve hangsúlyozottan multidiszciplináris szemléletű volt, a tematikus számok az intenzív szerkesztőbizottsági munka mellett egy tudományos közeg diskurzus-valóságát tükrözték, amennyiben a tematikus számok szinte kivétel nélkül olyan többszereplős kutatásokra támaszkodtak, melyek részanyagait az intézet külső és belső munkatársai munkaköri feladatként végezték, melyekből többféle publikáció született. Ezeket a kutatási eredményeket az intézet állandó szervezeti egységei, ad hoc munkacsoportok, az intézet plénuma gyakran külső szakértők bevonásával rendszeresen megvitatta.

Különböző oktatáspolitikai és részben tudomány-szociológiai folyamatok következtében az Oktatókutató Intézet előbb átalakult, azután beolvadt, majd – legalábbis kutatóintézeti értelemben – megszűnt.

Az *Educatio* szerkesztőbizottsága – különösen, hogyha hozzá-számoljuk a szerkesztőbizottság átmeneti tagjának, egy-egy tematikus szerkesztőjének felkért személyeket igen erős átfedésbe került a magyar oktatáskutatás intézményesült központjaival, a tudományegyetemek erre szakosodott tanszékeivel és kutató-csoportjaival, a szakkönyvsorozatok szerkesztőbizottságaival, az illetékes akadémiai bizottsággal illetve a Szociológiai Társaság oktatásszociológiai szakosztályával.

Az MSZT oktatásszociológiai szakosztályának (<http://oktatas.uni.hu>) vezetése és az Educatio® folyóirat szerkesztőbizottsága 2003-tól szokásba hozta, hogy az Educatio® folyóirat egyes számaihoz konferenciák kapcsolódnak.

Az évek során a konferenciák egyre fontosabb eleme lett a vita, amit a szerzők egymással, illetve közönségükkel folytattak, így a szerkesztőbizottság és a szakosztály vezetése úgy döntöttek: a konferenciákat nem a számok megjelenése után kell megrendezni, hanem műhelybeszélgetésként, a lapzártát megelőző hetekben. Nem abban az értelemben volt ez műhely, hogy zártkörű lett volna, de abban az értelemben igen, hogy a beszélgetések tanulságai beépültek a ténylegesen megjelenő szövegekbe.

A rendezvények mind érdekesebb elemét jelentették a viták, a szám szerzői között nem szereplő kollégák hozzászólásai, hiszen az Educatio® felkéréses logikájú szerkesztése, tematikus logikája az egyes számok, egyes tanulmányok koncepciójával vitatkozó szakmai vélemények, mindennapi tapasztalatok írásos megjelenítését kevésbé ösztönözték, mint egy nem tematikus, nem meghívásos folyóirat gyakorlata.

A videofelvételkészítés, a dokumentálás elsősorban a viták nagyra értékelése miatt merült fel 2010-ben – bár úgy véljük, évek múltával nyilván egyre értékesebbek lesznek maguk az előadások is, hiszen máris vannak olyan előadók, akik már nincsenek köztünk, akiket a fiatalabb nemzedék már nem hallgathat meg élőben.

A videókat – legjobb tudásunk szerint – mindenki számára hozzáférhetővé tettük a világhálón: a youtube.com és az archive.org site-okon. A bibliográfiai és dokumentációs cél mellett ezért is készült ez a kiadvány, melyet szerény példányszámban néhány hazai könyvtárban helyezünk el. Technikai okokból néhány konferenciáról nem készült videofelvétel, egy-kettő pedig elveszett. Az alábbi kiadványban a konferenciákon feldolgozott Educatio számok tartalomjegyzéke is szerepel, tájékoztatásul. A konferenciák programja úgy látható, ahogyan annak idején meghirdetésre került, néha absztraktokkal, bevezetővel – néha anélkül.

Jelen kiadvány a kettes számot viseli, mert néhány Educatio® konferencia dokumentációja az első füzetben kapott helyet:

FIATALOK:

<https://archive.org/details/ifjusagszociologia>

OKTATÁS ÉS POLITIKA:

<https://archive.org/details/oktatasespolitika>

MENEDZSERIZMUS:

<https://archive.org/details/menedzserizmusazoktatasesugyben>

ÉRTÉKELÉS ÉS POLITIKA:

<https://archive.org/details/ertekelespolitikak>

TUDÁSELOSZTÁS TUDÁSMONOPÓLIUMOK:

<https://archive.org/details/tudasesosztas20130530>

FELSŐOKTATÁSI EXPANZIÓ:

<https://archive.org/details/2SzaboFarkas1>

VIDÉKFEJLESZTÉS ÉS OKTATÁS:

<https://archive.org/details/videkfejlesztes>

PISA:

<https://archive.org/details/Pisakonferencia>

ADATROBBANÁS:

<https://archive.org/details/adatrobbanas>

AZ ÁLTALÁNOS ISKOLA HETVEN ÉVE:

<https://archive.org/details/azaltalanosiskolahetveneve>

JÖVŐNK:

<https://archive.org/details/jovonk>

IFJÚSÁGI MOZGALMAK:

https://archive.org/details/lfjusagi_mozgalmak

OKOS VILÁG – OKOS ISKOLA:

https://archive.org/details/Okos_vilag_okos_iskola

Budapest, 2020. július 13.

Morvai Tünde és Nagy Péter Tibor

Az Educatio 2017/3. számához kapcsolódó konferencia

A Magyar Szociológiai Társaság Oktatásszociológiai Szakosztálya (<http://oktatas.uni.hu>) hagyományainak megfelelően az Educatio® folyóirat tematikus számainak szerzői – tanulmányaik elkészülésének utolsó fázisában – műhelykonferencián vitatják meg egymással és érdeklődő közönséggel témájukat. A tematikus szám ez esetben a migráció és az oktatás kapcsolatával foglalkozik, a szám tematikus szerkesztője Forray R. Katalin.

A konferencia időpontja: 2017. június 22.

Helyszín: WJLF, VIII. kerület, Dankó utca 11.

https://archive.org/details/migracio_es_oktatas

ELŐADÁSOK:

Csákó Mihály: Idegenekkel szembeni attitűdök a középiskolákban

Az éppen folyó „Iskola és társadalom 2017” kutatás módot ad rá, hogy teljesen friss adatokból rekonstruáljuk a fővárosi középiskolások attitűdjét idegenekkel szemben, és összevessük korábbi évek – 2005, 2008 – hasonló korú középiskolásainak attitűdjével. Méréseink szerint az idegenekkel szembeni attitűdök összképe a korábbihoz hasonló. Az eltérések egyrészt az ellenérzés ritkulását mutatják, másrészt ez a változás eltérően érinti a különböző iskolatípusok tanulóit. Ezt a különbséget az iskolatípusok átszervezésével és tanulóik családi hátterének változásával próbáljuk magyarázni. Végül kísérletet teszünk a migránsokkal szembeni hangulatkeltés hatásának tettenérésére is, bár ez nem szerepelt a kutatási szempontok között.

Kulcsszavak: etnikum, nemzetiség, attitűd, középiskolások, migránsok

A current research project titled „School and Society, 2017” makes possible to explore secondary school students’ attitude towards foreigners in Budapest and to compare it with the attitude of former students in 2005 and 2008. The general overview is similar than in former years. Smaller differences show less hostility which is present in different measure in types of secondary schools. Differences can be explained by the transformations carried out in the relationships of the three types of secondary schools and by changes in the students’ social background. Beyond the original research plan we try to explore the impact of political attempts to raise anti-migrant public opinion.

Keywords: ethnic groups, nations, attitude, secondary school students, migrants

VIDEÓANYAG:

<https://www.youtube.com/watch?v=vgOG7qEoz9w&t=49s>

Bajomi Iván: A migránsok és leszármazottaik franciaországi integrációjának kérdései

A bevándorlók gyerekeinek oktatását segítő franciaországi megoldások kapcsán szólunk a származási országok nyelvét és kultúráját előtérbe állító foglalkozásokról, a kiemelt oktatási körzetekről és a francia nyelv elsajátítását segítő iskolai csoportokról. Írunk a fejlesztőmunkát segítő szolgáltatásokról is, így a továbbképzésekről, egy szakfolyóiratról és a kiemelt körzetekben folyó munkát dokumentáló egyesület honlapjáról, valamint azon oktatásirányítási egységekről, amelyek a bevándorlók oktatásával kapcsolatos tevékenységek összehangolásán túl forrásközpontként is működnek. Végül arra is kitérünk, hogy a tanulmányban bemutatott megoldásokról szóló elemzések milyen problémákat említenek.

Kulcsszavak: asszimiláció, a bevándorlók kultúrájának oktatása, a francia nyelv oktatása, szegregációellenes törekvések, szakmai szolgáltatások

In this text concerning the schooling of the children of immigrants in France, we describe three institutional solutions. We will first talk about optional courses devoted to learning the languages and cultures of the countries of origin. Secondly we discuss the problems related to educational priority areas. Thirdly, there will be school groups created to help the children of immigrants learn French. It will also discuss the services developed to support the activity of professionals, such as a specialized journal, the website of the Observatory of Priority Areas, and activities of the school administration units involved in the education of children of the immigrants who also function as a resource center. We also highlight the difficulties described in the analyzes concerning the institutional solutions presented.

Keywords: assimilation, education of the culture of immigrants, teaching of French, anti-segregation efforts, professional services

VIDEÓANYAG:

<https://www.youtube.com/watch?v=zRSfv7tiE28>

Boreczky Ágnes, Nguyen Luu Lan Anh: Budapesti tanárok migrációval és multikulturalizmussal kapcsolatos nézetei

A 2016–17-ben folytatott kutatás célja az volt, hogy feltárja a tanárok multikulturalizmusról, multikulturális pedagógiáról alkotott nézeteit, valamint a migránsokkal és gyerekeikkel kapcsolatos attitűdjeit. A kutatás elméleti háttérében az a feltételezés állt, hogy a multikulturális pedagógiai nézetek és a migrációs attitűdök nem függetlenek a tanárok nemzeti identitásától és diverzitás-élményétől. A kérdőíves vizsgálatban 368 pedagógus és pedagógusjelölt vett részt. Az eredmények arra utalnak, hogy a multikul-

turális nézetek és a migrációs attitűdök szorosan összefüggnek egymással, továbbá, hogy az esszencialista nacionalizmus a fenyegetettség-érzettel pozitív, a résztvevők családjának és környezetének etnikai diverzitásával pedig negatív kapcsolatban áll.

Kulcsszavak: nacionalizmus, multikulturalizmus, migráció, tanári nézetek és attitűdök

The study was carried out in 2016–17. It aimed at revealing teachers' views on multiculturalism and multicultural education together with their concept about migrants and immigrant children. When constructing a framework of interpretation, we supposed that views on multicultural education and attitudes concerning migrants would be connected to, or, indeed, interrelated with teachers' national identity, as well as their previous experiences of diversity. The results of the questionnaire research based on a sample of 368 pre-service and in-service teachers demonstrate that multicultural views and attitudes are strongly correlated with those on migration. The sense of threat seems to be interrelated with an essentialist national identity, which on the other hand has a negative relationship with the ethnic diversity of the respondents' families and their social environment.

Keywords: nationalism, multiculturalism, migration, teachers' views and attitudes

VIDEÓANYAG:

<https://www.youtube.com/watch?v=9UZTTuK9rKE>

Mrázik Julianna: Körkép és kitekintés. Migráns gyermekek és fiatalok az oktatásban

A tanulmány az oktatás mint társadalmi alrendszer és a más társadalmi alrendszerek kapcsolódásának kimunkáltságát és kimunkálatlanságát vizsgálja a migráció témájának összefüggésében:

egyfelől mint lehetséges új területeit a neveléstudományi kutatásnak; másfelől komplex megközelítésben értelmezi a pedagógiai válaszok típusait a migrációs kihívásokra.

Kulcsszavak: migráció, oktatás, társadalmi alrendszer

This study examines the relationship between the education as a social subsystem and the relation of other social subsystems in the context of the issue of migration: on the one hand, as possible areas of research in educational science; on the other hand, it analyzes the chances of pedagogical responses to migration challenges in a complex approach.

Keywords: migration, education, social subsystem

VIDEÓANYAG:

<https://www.youtube.com/watch?v=9UZTTuK9rKE>

<https://www.youtube.com/watch?v=gJEUh4PDVDO>

Educatio 2017/3. szám, Bevándorlás és oktatás

TANULMÁNYOK:

FORRAY R. Katalin: [Bevándorlás és oktatás](#) 331-334

PAPP Z. Attila: [Külföldi tanulók jelenléte és eredményessége a magyar közoktatásban](#) 335-351

LAKATOS Zsombor, PATAKI Nikolett: [Hogyan tovább? Migráns hátterű fiatalok köznevelési-oktatási integrációja](#) 352-364

MURÁZIK Julianna: [Migráció és oktatás](#) 365-376

CSÁKÓ Mihály: [Idegenellenesség középfokon](#) 377-387

MURÁNYI István: [Azonosság vagy különbözőség](#) 388-403

BORECZKY Ágnes, Nguyen Luu Lan ANH: [Budapesti tanárok nézetei a migrációról és a multikulturalizmusról](#) 404-417

VARGA Aranka: [Inkluzivitás napjainkban: hátrányos helyzetű, roma/cigány fiatalok életútja](#) 418-430

ÓHIDY Andrea: [Migráns háttérű tanulók iskolai inklúziója a németországi iskolapedagógiai diskurzusban](#) 431-440

BAJOMI Iván: [A franciaországi bevándorlógyerekek oktatása](#) 441-451

VALÓSÁG:

[Interjú Gál Judittal, a Kőbányai Bem József Általános Iskola igazgatójával](#) 452-456

KUTATÁS KÖZBEN:

KIRÁLY Gábor, MISKOLCZI Péter: [Elméleti útvonalak](#) 457-466

BALOGH Lili, CSÁSZÁR Liza: [Pedagógusok tapasztalatai a menekült gyermekek oktatásáról](#) 467-471

SZÚCS Tímea: [A zenetanulás és hatásai egy debreceni vizsgálat alapján](#) 472-483

KASIK László, GÁL Zita: [Társas problémák és megoldásuk az osztályteremben](#) 484-496

SZEMLE:

BOCSKOR Ákos: [A bevándorláspolitikák kihívásai és újragondolási lehetőségei az Európai Unióban](#) 497-501

ERDŐS István: [Migráció: haszonmaximalizálás, költségminimalizálás](#) 502-505

LUKÁCS Lilla Judit: [A hallgatás kultúrája](#) 506-510

MÉRLEG 2014-2018

Az Educatio 2017/4. számához kapcsolódó konferencia

Konferencia a BCE Nemzetközi Felsőoktatási Kutatások Központja, az Educatio® című folyóirat és a Magyar Szociológiai Társaság Oktatásszociológiai Szakosztályának rendezésében. Az Educatio® hetedik alkalommal vállalkozik arra, hogy egy-egy parlamenti ciklus végéhez közeledvén áttekinti négy-négy év oktatáspolitikai történetét. A jelen számnak külön érdekességet ad, hogy a szám tematikus szerkesztője, Kozma Tamás, a szerkesztőbizottság tagjait kérte fel, hogy saját tematikus érdeklődésüknek megfelelően tekintsék át, mi hogyan történt az elmúlt négy esztendő oktatásügyében. A konferencián a szám szerzői mutatják be és értékelik az oktatásügy elmúlt négy évét, 20-20 perces előadásokban, de a 20-20 perces vitaidőkből a közönség számára is lehetőség nyílik álláspontja kifejtésére.

A konferencia időpontja: 2017. október 5.

Helyszín: BCE, IX. kerület, Fővám tér 8. C. épület könyvtári előadóterem

https://archive.org/details/merleg_2014_2018

ELŐADÁSOK:

Bajomi Iván, Csákó Mihály: Az oktatáspolitikai intézkedések által kiváltott reakciók

A 2010-ben nagy parlamenti többséggel hatalomra került jobboldali kormány jelentős átalakításokat hajtott végre a magyar közoktatás területén. A gyors és sok esetben nem megfelelően előkészített, konszenzust nem élvező változtatásokkal párhuzamosan megszüntettek egyes olyan tanácskozótestületeket,

amelyeket a rendszerváltás után hoztak létre az alap- és középfokú oktatás területén. A fenti átalakítások ismertetése után a tanulmány második része azokat a tanár- és diákmozgalmakat mutatja be, amelyek kifejezésre juttatták, hogy nem értenek egyet a változtatásokkal. A korábban már működött és újonnan létrejött szervezetekből és mozgalmakból olyan, az interneten alapuló hálózatok is alakultak, amelyek a tiltakozó akciók megszervezésén túl alternatív oktatáspolitikai koncepciók kialakítására is vállalkoztak. A különösen erőteljes 2016-os tiltakozómozgalmak a kormányzatot egy új fórum létrehozására készítették. Ennek munkájában azonban a testület összetételét és működését kifogásoló szakszervezetek és új tiltakozó mozgalmak nem vesznek részt.

Kulcsszavak: előkészítetlen reformok, tárgyalások hiánya, fórumok felszámolása és újjászervezése, tiltakozások, alternatív közpolitikák

The right-wing government elected with a large majority in 2010 carried out deep changes in Hungarian public education. Many of changes were made quickly and without appropriate preparation and consensus. Some consultative bodies in the field of primary and secondary education which were set up after the systemic change found themselves dissolved. In the second part of the paper we present the various new teachers' and students' movements which express the discontent of those employed in the public education. More than demonstrations, some networks (based on the internet) put together complete counter-programme for educational policy. The particularly intensive protest movements of 2016 prompted the government to create a new forum, but the representatives of the unions and the new movements do not participate in its work because of the composition and mode of operation of this body.

Keywords: unprepared reforms, lack of negotiations, eradication and reorganization of forums, protests, alternative policies

VIDEÓANYAG:

https://www.youtube.com/watch?v=TSAvC_fDZeQ

<https://www.youtube.com/watch?v=NBoU0t7tABo>

Fehérvári Anikó: Korai iskolaelhagyás, szakképzés átalakulása

A tanulmány a középfokú továbbhaladás magyarországi trendjeit mutatja be a középfokú felvételi információs rendszer intézményi adatbázisának idősoros adataira támaszkodva. A reguláris adatbázis tartalmazza az összes középfokra felvételiző jelentkezését képzési típus szerint, megkülönböztetve az elsős helyes jelentkezéseket. A tanulmány a 2000 óta működő adatbázisból kirajzolódó trendeket vizsgálja, az utolsó négy évet fókuszba állítva. Számba veszi a tanulói preferenciák változását, a képzési kínálat változását képzési típus, fenntartó szerint, valamint mindezek területi különbségeit. Megállapítható, hogy a tanulói preferenciák – az oktatáspolitikai akarat ellenére – inkább az általános képzés felé irányulnak, ebben azonban jelentős területi különbségek vannak. Érzékelhető, különösen a gimnáziumi képzésben, az egyházi oktatás előretörése.

Kulcsszavak: tanulói utak, egyházi oktatás, magánoktatás, középfokú képzés, szakképzés

The study presents the Hungarian trends of secondary which education is based on the time series of the institutional database of the secondary admission information system. The regular database includes all applications by training type, distinguishing the first place indicated on the application form. The paper outlines the trends of database from 2000, focusing on the last four years. It elaborates on the changes of students' preferences, the changes of training by training type, maintainer and geographical differences. In spite of the educational policy, it can be stated that students' preferences tend to be directed towards

general education, but there are significant territorial differences. The advance of church education can be perceived, especially in grammar school education.

Keywords: student's paths, church education, private education, secondary education, vocational training

VIDEÓANYAG:

<https://www.youtube.com/watch?v=ZTiLrwgHsRo>

<https://www.youtube.com/watch?v=EGCaaXiy42w>

Forray R. Katalin: A cigányság szerveződésének változásai

A cigány, roma népeiséget hagyományosan úgy szokták tekinteni, mint a társadalom leghátrányosabb helyzetű csoportját, amelynek sok gazdasági, társadalmi és kulturális segítségre volna szüksége, hogy integrálódjék a többségi társadalomba. Ebben a tanulmányban a szerző, ellenkezőleg, a cigány, roma társadalom középosztályosodását mutatja be Magyarországon. A cigány, roma középosztályosodás századok óta tart, de nehezen vagy sehogy sem volt megfigyelhető, mivel azok, akik integrálódtak a középosztályba, egyben asszimilálódtak is. Az utóbbi években azonban új jelenségre figyelhattunk fel: a cigányság a középosztályosodás során egyre inkább megőrzi cigány, roma identitását, amit eredeti nevének a megőrzése is mutat. A cigány, roma lakosság iskolázottsági szintje drámaian emelkedik. A kutatások, amelyek eredetileg a cigány, roma elemi oktatásra összpontosultak, egyre inkább áttevődnek a cigányság közép- és felsőfokú oktatására. Új aktor is színre lépett a cigányság iskolázásának támogatásában, a tradicionális (keresztény) egyházak. A szerző néhány egyetemi hallgató életpályáján keresztül illusztrálja a fő társadalmi intézmények (iskola, felsőoktatás, egyház, civil szervezetek) együttműködését a cigány, roma középosztályosodás folyamatában.

Kulcsszavak: cigány/roma iskolázás, középosztályosodás, roma identitás, társadalmi mobilitás

Romani population is considered traditionally as one of the most disadvantaged group in the society that needs a great amount of economic, social and cultural support. The author takes the opposite approach describing an emerging middle class in the Romani population in Hungary. It is a long lasting process that begun centuries ago according to the literature, though could not be monitored, since those who entered to the middle class left their Romani identities. A new phenomenon can be detected in this process during the recent years: the new Romani middle class members keep their original Romani names and identities. The schooling levels of the new Romani age groups are raising dramatically. Education research which traditionally dealt with the elementary schooling of this ethnic group is mainly concentrating to secondary and higher education today. A new actor entered in the supportive forces of Romani development, they are the traditional (Christian) churches. The author presents some life careers of Romani university students and their families to illustrate the cooperation of the major social institutions (school, university, church, civic organization) in the emergence of a Romani middle class.

Keywords: Roma/Gypsy schooling, middle class, Roma identity, social mobility

VIDEÓANYAG:

<https://www.youtube.com/watch?v=m0WiSy6cVz4>

<https://www.youtube.com/watch?v=-r6LXCTID-Y>

Hrubos Ildikó: A felsőoktatás nemzetközi környezete

A magyar felsőoktatás meghatározó nemzetközi környezetét elsősorban az Európai Felsőoktatási Térség jelentette a vizsgált időszakban. Az elemzés három szinten történik. Az első a kormányzati szint, amely a Bologna-reform dokumentumai alapján követhető.

A második az intézményi szint, az Európai Egyetemi Szövetség keretében végzett vizsgálatok, elemzések alapján. Végül a szubstantív szintet azok a kutatások jelentik, amelyekről az Európai Szociológiai Társaság tudományos rendezvényei számolnak be. Két konkrét témával foglalkozik részletesebben az írás, az intézményi autonómia kérdésével és az Európába történő tömeges bevándorlásból adódó felsőoktatási feladatokkal.

Kulcsszavak: Európai Felsőoktatási Térség, megújított jövőkép, fenntarthatóság, intézményi autonómia, migráció

In the studied period primarily the European Higher Education Area constituted the defining international environment of Hungarian higher education. The analysis is conducted on three levels. The first is the governmental level, which can be followed based on the documents of the Bologna Process. The second is the institutional level, based on studies and analyses performed in the framework of the European University Association. Finally, the substantive level comprises the research projects that are presented at the scientific events of the European Sociological Association. The paper deals with two specific subjects in detail: the issue of institutional autonomy and the higher education tasks arising from mass migration to Europe.

Keywords: European Higher Education Area, renewed vision, sustainability, institutional autonomy, migration

VIDEÓANYAG:

<https://www.youtube.com/watch?v=ilaSuiDfTtk>

<https://www.youtube.com/watch?v=w-1BBvGaOcg>

<https://www.youtube.com/watch?v=DhIV4CtYTWE>

Educatio, 2017/4. szám, Mérleg 2014-2018

TANULMÁNYOK:

KOZMA Tamás: [Reziliens közösségek – reziliens társadalom?](#) 517-527

CSÁKÓ Mihály, BAJOMI Iván: [Fórumok és tiltakozómozgalmak a közoktatásban](#) 528–539

NAGY Péter Tibor: [Az iskolázottsági egyenlőtlenségek és a 18 év alatti népesség a 2011–2016-os időszakban](#) 540-556

LUKÁCS Péter: [Egy megvalósult és egy tervezett reformról](#) 557–566

HÍVES Tamás, FEHÉRVÁRI Anikó: [Tanulói preferenciák, oktatás-politikai szándékok](#) 567-580

FORRAY R. Katalin: [A cigányság középosztályosodása](#) 581-590

HRUBOS Ildikó: [A felsőoktatás nemzetközi környezete](#) 591–602

POLÓNYI István: [Finanszírozási libikóka](#) 603–62

VALÓSÁG:

BIRÓ Zsuzsanna Hanna, SZÉLL Krisztián: [Mérlegen a pedagóguspálya – Kerekasztal-beszélgetés](#) 625–638

KUTATÁS KÖZBEN:

CSILLAG Sára, GÉRING Zsuzsanna, KIRÁLY Gábor, CHANDLER Nicolas, MISKOLCZI Péter: [Párhuzamos univerzumok. A hallgatói csalással kapcsolatos percepciók vizsgálata oktatók és hallgatók körében](#) 639-648

KOVÁCS Karolina Eszter, NAGY Beáta Erika: [Egészségtudatos magatartás alakulása a sport függvényében](#) 649-656

KATHYÉNÉ MOGYORÓSSY Anita, NAGY Beáta Erika: [A szülők és pedagógusok kapcsolattartásának mintázatai](#) 657-668

KENYERES Attila Zoltán: [Az iskolai végzettség hatása a felnőttek televíziós dokumentumfilmekből történő tanulási aktivitására](#)
669-677

SZEMLE:

KASZA Georgina: [Globális oktatáspolitikai új megközelítésben](#) 678-680

VELKEY Kristóf: [A minőség kulcsa a tanároknál van](#) 681-684

KELEMEN Gabriella: [Oktatáspolitikai reformirányzatok az OECD-országokban](#) 685-687

RÁCZ Edit: [Elvesztegetett évek az iskolapadban](#) 688-691

Az Educatio 2018/1. számához kapcsolódó konferencia

Az Educatio® folyóirat következő száma a társadalomtudományok hazai helyzetébe pillant bele. A Magyar Szociológiai Társaság Oktatásszociológiai Szakosztálya konferenciáján a szám készülő tanulmányait vitatjuk meg.

A konferencia időpont: 2018. szeptember 28.

Helyszín: WJLF, VIII. kerület, Dankó utca 11.

<https://archive.org/details/tarsadalomtudomanyok>

ELŐADÁSOK:

Inzelt Annamária, Csonka László: PhD fokozatot szerettek karrierje a társadalom és humántudományokban

A cikk azt vizsgálja, hogy a társadalmi- és humán tudományi PhD-fokozat megszerzésének milyen hatása van az egyén karrierjére, a munkahelyére és a társadalomra. A PhD fokozattal rendelkezők karrierútja szempontjából világszerte két csoport kezd elkülönülni: az akadémiai karriert folytatók és a nem akadémiai karrierre vállalkozók/kényszerülők (az üzleti szférában kutatási tevékenységet végzők, a köz- és magánszférában nem kutatói tevékenységet folytatók). A cikk e két csoport szerint vizsgálja a fokozatot szeretteket, és négy karrier mobilitási sémát azonosít körükben. A kutatás eredményei szerint az „akadémiai” munkaerőigény Magyarországon hullámzó, amely a gyakran változó tudománytechnológia és innovációpolitika következménye. A nem akadémiai szférában, így a közigazgatásban és a különböző gazdasági szegmensekben a tudás iránti kereslet csak nagyon lassan növekszik. Összességében az empirikus kutatás sok fontos információt szolgáltatott a hazai társadalom- és humán tudományi végzett-

ségű PhD-sekről, és a karrierlehetőségeikről, s ez utóbbiakat befolyásoló külső és belső tényezőkről, motivációkról.

Kulcsszavak: PhD végzettség, karrier, mobilitás, társadalomtudomány, humán tudomány, Magyarország

This paper investigates the impact of PhD graduation in the social sciences and humanities on the individuals' career, on the employer and on the broader society. Looking at the international experiences about the career paths of the PhD graduates it is possible to identify two emerging groups: those who pursue an academic career and those who take on jobs outside the academic sphere (e.g. doing research in the business sector or working in non-research related jobs in the private or public sectors). This article also differentiates between these two groups in the analysis of the Hungarian PhD graduates' career paths and identifies four main types of career mobility among them. The empirical research results analyzed in this paper show that the demand of PhD graduates in the academic sphere is fluctuating in Hungary which is the effect of a frequently changing science, technology and innovation policy. The demand for the knowledge of PhD graduates in the non-academic fields, like in the government or the in various economic fields is only increasing very slowly. Further to these, the empirical research has provided a lot of notable details about the career opportunities of Hungarian PhD graduates with a social science or humanities degree and about the internal and external factors of their career choices.

Keywords: PhD degree, career, mobility, social sciences, humanities, Hungary

VIDEÓANYAG:

<https://www.youtube.com/watch?v=KW4Wi3TcCDY>

Nagy Péter Tibor: A társadalomtudományi elit nemzetközi mobilitása

A tanulmány, mely az Educatio® társadalomtudományok erőterei-vel foglalkozó tematikus számának bevezetőjéül is szolgál, a kritikai társadalomtudomány-történetírás sajátos kihívását mutatja be. A tudománymetria a tudományos erőterben elért pozíciók, megszerzett tőkék alapján mutatja be egy-egy társadalomtudomány helyzetét, míg Mannheim óta tudjuk, hogy a társadalmi rendszer kihat a társadalomtudományok eredményeire, tehát a politikai hatalom által befolyásolt tudományos pozíciók/tőkék és a történelmi távú tudományos eredményesség között ellentmondás lehet. Kuhn óta tudjuk, hogy az önmagukat védő tudományos paradigmák nem adnak pozitív választ a jövőbe mutató tudományos kihívásokra. A tanulmány megoldásokat sorol a kétféle megközelítésmód különbségének csökkentésére, bár azzal a bourdieui csapdával, hogy az önkritikus tudomány éppen önkritikusságával próbálja önmagát a valóságosnál hitelesebbnek feltüntetni, így is szembe kell néznie.

Kulcsszavak: tudományszociológia, tudománymetria, tudomány-történet, Kuhn, Mannheim, Bourdieu

This paper serves as an editorial preface of this Educatio® volume, focusing on sociology of social sciences. It describes a special challenge of critical approach of sociology of social sciences. The scientometrics uses the listing of academic positions and objectivation of symbolic capitals for describing of the situation of one or other social science. But – as followers of Mannheim – we know that the social integration of a social scientist influence his/her opinion of his/her academic subject, and every political power try to hinder the climbing of most critical thinkers in the academic ladder – so the data of scientometrics could be false from the viewpoint of „future” of social science – starting from any historical date. And – as follower of Kuhn – we know that the

aristocrats of one or other science, leaders of „normal science” are interested in to hinder to fire of scientific revolutions, so sometimes the scientometric facts sign the „best works” of normal science, which create an obstacle to revolutionary science. This study tries to offer solutions how – within these contradictions – the scientometrics could help the critical approach in sociology and history of social sciences. But we have to know that there is no chance to avoid the trap, described by Bourdieu: the self-reflective description of the social science helps to build the illusion of an „objective”, „out of interest”, self-reflective social science.

Keywords: sociology of science, scientometrics, history of science, Kuhn, Mannheim, Bourdieu

VIDEÓANYAG:

<https://www.youtube.com/watch?v=zexF6Yh5yX8>

Perecz László: Reneszánsz – kezdet és vég: A magyar filozófia elmúlt negyedszázada

Az esszé a magyar filozófia utóbbi negyedszázadát tekinti át. Központjában a filozófiai intézményrendszer áll: az MTA Filozófiai Intézet, az egyetemek filozófiai tanszékei, a Magyar Filozófiai Társaság működését és a filozófiai könyv- és folyóiratkiadás helyzetét elemzi. Következtetése szerint a korszak a magyar filozófia reneszánszát hozta el, ugyanakkor azonban ez a reneszánsz az elmúlt években le is zárult.

Kulcsszavak: filozófiai intézményrendszer, magyar filozófia, magyar kultúra

The essay examines the last quarter of the Hungarian philosophy. In its focus stands the institutional system of philosophy: it analyses the function of the Institute of Philosophy of the Hungarian Academy of Sciences (HAS), the departments of

philosophy of universities, the Hungarian Philosophical Society, and the state of the publishing of books and periodicals. According to its conclusions the era brought the Renaissance of Hungarian philosophy, at the same time, however, this Renaissance has been closed in recent years.

Keywords: institutional system of philosophy, Hungarian philosophy, Hungarian culture

VIDEÓANYAG:

<https://www.youtube.com/watch?v=xViMw1d6CwM>

Polónyi István: A gazdaságtudomány az ötvenes évektől a rendszerváltásig

A tanulmány arra vállalkozik, hogy felvázolja a magyar gazdaságtudomány történetét a negyvenes évek végétől a rendszerváltásig. Az írás először az ötvenes évektől a nyolcvanas évekig tekinti át a legfontosabb mozzanatokat: az intézmények szovjetesítését, a legjelentősebb közgazdasági gondolkodókat (Jánossy Ferenc, Bródy András és Kornai János), majd a rendszerváltás előtti említésre méltó intézményvezetőket és változásokat. Végül a tanulmány a rendszerváltás előtt zárul a reformközgazdászok bemutatásával.

Kulcsszavak: gazdaságtudomány, szovjetesítés, közgazdasági gondolkodók, reformközgazdászok

The study is designed to outline the history of Hungarian economics sciences from the late 1940s until the political changes. The study first examines the most important features from the fifties to the eighties: the sovietization of institutions; the most important economic thinkers (Ferenc Jánossy, András Bródy and János Kornai); institutional leaders and changes to be mentioned before the change of regime. Writing ends before the change of regime, introducing reform economists.

Keywords: economic science, sovietization, economic thinkers, reform economists

VIDEÓANYAG:

https://www.youtube.com/watch?v=4z0y_jZlqhk

<https://www.youtube.com/watch?v=lqAgxyi4PII>

Karády Viktor: A társadalom és humántudományos doktori iskolák oktatóinak akadémiai profilja (2000-2010)

A tanulmány az 1993 után a PhD-képzés intézményesítésére alapított humán és társadalomtudományi doktori iskolák személyzetének összetételét vizsgálja néhány – durkheimi értelemben vett – „társadalommorfológiai” szempontból, összehasonlítva az oktatókat a vizsgált szakterületek művelőinek egyéb kategóriáival, mint az akadémiai kandidátusok és a nagydoktorok, különös tekintettel a neveléstudományban tevékenykedőkre. A közel teljes körű proszopográfiai felmérésen alapuló vizsgálat így foglalkozik a különböző szakterületeken oktatók és publikálók számbeli arányaival, különös tekintettel a doktori iskolák oktatóinak képzettségi adataira, a nőiesedésre és a publikációkban megnyilvánuló szakmai termelékenységre.

Kulcsszavak: PhD-iskolák, tudomány-szociológia, társadalommorfológia

The study focuses on the „morphological” composition (in the sense of Durkheim’s „social morphology”) of the staff active in the doctoral schools founded after 1993 in the social sciences and humanities for the training of PhDs, comparing this staff with other established categories of the same fields, like academic doctors and „candidates” with special attention to those in educational science. The survey, based on the close to exhaustive prosopography of the personnel concerned, deals specially via

quantified data with their level of training, feminization and professional productivity as exemplified in their publications.

Keywords: PhD schools, sociology of sciences, socio-morphology

VIDEÓANYAG:

<https://www.youtube.com/watch?v=lqAgxyi4PII>

Educatio 2018/1. szám, Társadalomtudományok

TANULMÁNYOK:

NAGY Péter Tibor: [A kritikai társadalomtudománytörténet kihívása](#) 3-13

KARÁDY Viktor: [A társadalom- és humán tudományos doktori iskolák oktatóinak akadémiai profilja \(2000-2010\)](#) 14-29

INZELT Annamária, CSONKA László: [A PhD-fokozatot szerzettek karrierje a társadalom- és humán tudományokban](#) 30-45

POLÓNYI István: [A gazdaságtudomány az ötvenes évektől a rendszerváltásig](#) 46-63

PERECZ László: [Reneszánsz – kezdet és vég](#) 64-73

B. KÁDÁR Zsuzsanna: [Centrum és periféria a történetírásban, avagy hol helyezkedett el a Párttörténeti Intézet folyóirata](#) 74-83

BÍRÓ Zsuzsanna Hanna, NAGY Péter Tibor: [Az oktatáskutatás inter- és multidiszciplináris jellege](#) 84-100

VALÓSÁG:

[Társadalomtudósok három rendszerváltás idején. Beszélgetés Somlai Péter szociológussal](#) 101-110

KUTATÁS KÖZBEN:

CZÉKMÁN Balázs, Kiss József: [Digitális eszközök használata az osztályterekben](#) 111-120

KASUBA Máté: [Az edző-sportoló kapcsolat egy labdarúgó akadémián](#) 121-128

KÖZÖSSÉGBEN TANULÁS:

SIMÁNDI Szilvia: [Esettanulmány egy közösségi oldal keretében megvalósult nyílt kurzusról](#) 129-135

SOMOGYVÁRI Lajos: [A szovjet pedagógia percepciója az Egyesült Államokban \(1958-1960\)](#) 136-144

SZEMLE:

KOZMA Tamás: [Nevelésszociológiától az oktatáskutatásig – és tovább?](#) 145-149

PRIBÉK László: [Az életrajzi fordulat kvalitatív jellemzői és tulajdonságai](#) 150-153

INNOVÁCIÓ

Az Educatio 2018/2. számához kapcsolódó konferencia

Másfél évtizedes szokásunk, hogy az MSZT oktatásszociológiai szakosztály (<http://oktatas.uni.hu>) évi 6-7 konferenciájából négyet egy-egy Educatio® szám köré rendezünk. Társrendezőnk most a Corvinus Egyetem Nemzetközi Felsőoktatási Kutatások Központja. A konferencia előadói az Innováció című 2018 nyári számaként megjelenő Educatio® tematikus szám szerkesztője Polónyi István felkérésére a tanulmányok szerzői – a konferencia ekképpen „műhely” jellegű.

A konferencia időpont: 2018. március 1.

Helyszín: BCE, IX. kerület, Közraktár u. 4-6, A Corvinus könyvtára melletti „akvárium” konferenciaterem

https://archive.org/details/innovacio_es_oktatasugy

ELŐADÁSOK:

Halász Gábor: Innovációs folyamatok a magyar oktatási rendszerben

Az innovációs politikák kiemelt és növekvő szerepet kapnak a nemzeti fejlesztési stratégiákban, és az egyes ágazatok maguk is létrehozhatnak a sajátosságaikat tükröző ágazati innovációs stratégiákat. Az oktatási ágazat általában kettős szerepet kap a nemzeti innovációs stratégiákban: egyfelől a gazdasági és társadalmi fejlődés egyik legfontosabb motorjaként jelentik meg, másfelől az ágazaton belül zajló, belső innovációkat is támogatnia kell. Egyéb ágazatokhoz hasonlóan az oktatás ágazat innovációs stratégiájának is egyik meghatározó eleme az innovációk mérhetővé tétele. A tanulmány szerzői 2016-ban indítottak egy olyan kutatást (Innova kutatás), melynek keretei között az innovációs

folyamatok megragadását és mérését célzó munka is folyik. Jelen tanulmány az Innova kutatás első adatgyűjtésére támaszkodva mutatja be, milyen innovációs aktivitás jellemzi a magyar oktatási rendszert, illetve konkrét esettanulmányokon keresztül elemzi a hazai oktatási innovációs gyakorlat természetét. Az elemzésekből kiderül, hogy az oktatási ágazat innovációkban igen gazdag, és képes az innovációs folyamatok menedzselésére. Megállapítható, hogy az innovációs folyamatok elemzése egyaránt igényel kvantitatív és kvalitatív eszközöket, illetve – a vizsgált jelenség összetettsége miatt – többféle perspektíva párhuzamos alkalmazását. A tanulmány indirekt módon alátámasztja, hogy a nemzeti innovációs stratégiát érdemes és lehetséges kibővíteni ágazatspecifikus, ezen belül az oktatási ágazatra vonatkozó elemekkel.

Kulcsszavak: Innova, oktatási innováció, innovációstratégia, innovációkutatás

Innovation policies are becoming more and more important parts of national development strategies and there is a tendency for different sectors to include sector-specific elements in these. The educational sector plays a dual role in national development strategies: as a key driver for economic and social development, and as the subject of internal innovations. One of the main focus of innovation strategies in the educational sector is the measurement of educational innovations. The authors started a research project in 2016 (Innova research), where they try to determine and measure innovation processes. This study builds on the first data gathering by the Innova research, dealing with innovation activity in the Hungarian educational system, and, through concrete case studies, with the nature of innovation practices. The results show that the educational sector is rich in innovations and is able to manage innovation processes. We can state that the analysis of innovation processes needs both quantitative and qualitative tools and the application of several parallel perspectives, due to the complex nature of the pheno-

menon. The study indirectly supports the claim that national innovation strategies could be completed by sector-specific, and, more concretely, educational sector-specific elements.

Keywords: Innova, educational innovation, innovation strategy, innovation research

VIDEÓANYAG:

<https://www.youtube.com/watch?v=2kLOQHpC2Nk>

<https://www.youtube.com/watch?v=HSJ-oWeBnKA>

Fehérvári Anikó: Oktatási innovációk értékelése, tárgyszavak: programértékelés, innováció, oktatáspolitiká

Az írás bemutatja az oktatási programok értékelésével kapcsolatos legfrissebb nemzetközi kutatások eredményeit, kiemelve az oktatási egyenlőtlenségek mérséklésére irányuló beavatkozások értékelését. A tanulmány röviden ismerteti a magyarországi helyzetképet, rávilágítva arra, hogy milyen hiányosságai vannak a magyar oktatáspolitikának az értékelés kultúrájában. Emellett a cikk egy oktatáspolitikai beavatkozás, az Arany János Program esetén mutatja be az értékelés lehetséges eszközeit, módjait, kimenetét. Az írás kiemeli, hogy az oktatási beavatkozások értékelésének legfontosabb eleme a tervezés és a szisztematikus adatgyűjtés.

Kulcsszavak: programértékelés, oktatási egyenlőtlenségek, Arany János Program

The paper presents the results of the latest international research on educational programs evaluation, highlighting the evaluation of interventions to mitigate educational inequalities. The study briefly describes the situation in Hungary, focusing on the shortcomings of Hungarian education policy in the culture of evaluation. In addition, the article shows the possible tools, methods and outputs of the evaluation in case of an educational

policy intervention, the Arany János Program. The paper emphasizes that planning and systematic data gathering are the most important elements of evaluating educational interventions.

Keywords: program evaluation, educational inequalities, Arany János Program

VIDEÓANYAG:

<https://www.youtube.com/watch?v=HSJ-oWeBnKA>

<https://www.youtube.com/watch?v=i2b6MQH9hCM>

<https://www.youtube.com/watch?v=kgX7I511NXY>

Erdős Katalin: Felsőoktatás és innováció: spin-offok és vállalkozó egyetemek Magyarországon – Vannak vagy nincsenek

A vállalkozó egyetemek a tudásalapú társadalom és gazdaság fontos szereplői. Egyrészt magasan kvalifikált munkaerő forrásai, másrészt az innovációhoz és versenyképességhez nélkülözhetetlen tudás előállítói és terjesztői. Utóbbi tevékenységük nem előzmény nélküli, azonban annak erőteljes üzleti jellege, licenciaszerződéseken és cégalapításon keresztüli formái igen nagy figyelmet kaptak az elmúlt évtizedekben, köszönhetően elsősorban olyan amerikai csúcstechnológiai térségek példájának, mint a Szilícium-völgy. A lehetséges előnyök kiaknázása érdekében a tudomány- és innovációpolitika képviselői lépéseket tettek az egyetemi vállalkozói fordulat előmozdítására Európa számos országában, így Magyarországon is. Ugyanakkor számos olyan tényező van, amelyek alááshatják a folyamat sikerét. Jelen tanulmány célja annak vizsgálata, hogy milyen realitásokkal bír hazánkban a vállalkozó egyetem és a spin-offok széles körű terjedése. Szakirodalmi források, jogszabályi és stratégiai dokumentumok elemzése alapján arra a következtetésre kell jutnunk, hogy a folyamat megindult, azonban számos tényező hátráltatja annak teljes kibontakozását.

Kulcsszavak: vállalkozó egyetem, spin-off, triple helix

Entrepreneurial universities are important actors of the knowledge-based society and economy. On the one hand, they are source of highly qualified labour force, and on the other hand, they are generators and disseminators of knowledge that is crucial for innovation and competitiveness. This latter activity is not without precedents, however, the highly commercialized nature of that in form of licensing and spinning off attracted significant attention in the last decades, mainly owing to the examples of American high-technology areas like the Silicon Valley. To reap the potential benefits, science and technology policy makers took measures in many European countries, among others in Hungary, to enhance the entrepreneurial turn of universities. However, there are many factors that can undermine the success of the process. This study aims to investigate how realistic is it to expect widespread occurrence of the entrepreneurial university and spinoffs in Hungary. Based on scientific papers, analysis of legal and strategic documents we have to conclude that the process has been started, however, many factors hinder its perfect unfolding.

Keywords: entrepreneurial university, spin-off , triple helix

VIDEÓANYAG:

<https://www.youtube.com/watch?v=IZzw7W96oac>

Inzelt Annamária: Innováció a tudástársadalom idején

A tudástársadalomban a felsőoktatásnak is új kihívásoknak kell megfelelnie, hogy hatékonyan tudjon közreműködni az új tudományos ismeretek hasznosításában, az új technológiai, piaci, digitális képességek elsajátításában. A hagyományos schumpeteri innovációk mellett egyre több olyan új típusú innováció jelenik meg, mint a szabad hozzáférésű innovációk vagy a frugális innovációk. Ezek jellemzőit mutatja be a cikk és az általuk támasztott

felsőoktatási változás igényét. Továbbra is fontos a tudományos és technológiai kiválóság, de ezzel azonos jelentőségűvé válik a képzés struktúrájának, tartalmának és módszereinek megváltoztatása annak érdekében, hogy az oktatás a képességek, készségek és kompetenciák kialakítására koncentráljon. Emellett figyelmet kell fordítani olyan képességek és készségek kialakítására, mint a csapatmunka, a nemzetközi együttműködés, a transzdiszciplináris képességek, valamint a mentális kitartás és rugalmasság, a siker- és kudarckezelés. A 21. század technotudományai nélkülözhetlenné teszik a felelősségteljes kutatás és innováció gyakorlatát mind az oktatási folyamatban, mind pedig a diploma megszerzése után.

Kulcsszavak: tudástársadalom, szabad innováció, frugális innováció, felelősségteljes kutatás és innováció, DUI-innováció, termelési forradalom, globalizáció, oktatási innováció

Higher education has to respond to new challenges of the knowledge society in order to be able to efficiently contribute to the utilization of new knowledge and to the acquisition of new technological, business and digital capabilities. During the past few years new types of innovation come to the front, such as the free innovations or frugal innovations beyond the traditional Schumpeterian innovations. This article reviews the characteristics of the new types of innovation and those challenges that they mean for the higher education. The scientific and technological excellence are still matters in higher education but it is now equally important to change the structure, content and methodologies of education for the development of capabilities, skills and competencies relevant for the knowledge society. Beside them it is necessary to devote attention to such capabilities and skills as team work, international collaboration, transdisciplinarity as well as mental stamina, flexibility or dealing with success and failure. The technosciences of the 21st century

makes responsible research and innovation essential both in the education and after the graduation.

Keywords: knowledge society, free innovation, frugal innovation, responsible research and innovation, DUI-mode innovation, fourth industrial revolution, globalization, educational innovation

VIDEÓANYAG:

<https://www.youtube.com/watch?v=IZzw7W96oac>

<https://www.youtube.com/watch?v=VJTfVsnSNWs>

Makó Csaba: A munkavégzési formák és az innováció kapcsolata

A digitalizáció megjelenésével ismét felerősödtek a munkahely elvesztésével kapcsolatos félelmek. Az EU-27 országaiban minden második munkavállaló jelentős autonómiát és tanulást igénylő kreatív munkahelyen dolgozik, miközben egynegyedük munkájára a rutinfeladatok ellátása jellemző. Az előbbieket kevésbé, az utóbbiakét viszont nagymértékben veszélyeztethetik a számítógépek. Ugyanakkor jelentősek az országok közötti különbségek: a skandináv, kontinentális és angolszász országokban a kreatív munkavégzés az EU-átlagnál nagyobb arányban fordul elő, ennek fordítottja jellemző az EU mediterrán és közép-kelet-európai országaira, ahol rutinfeladatokat képviselő taylori munkahelyek az EU átlagnál nagyobb arányban fordulnak elő. Magyarország a sereghajtók közé tartozik, és az elmúlt évek tendenciái sem kedvező irányúak.

Kulcsszavak: automatizáció/digitalizáció, kreatív és rutin munkafeladatok, foglalkoztatás, munkakörülmények, EU-27, ország-csoportok

The fear of job loss due to the labour-saving technological changes is rather old and dated back to the 19th century Luddites in Britain. Recently, similar fear reawakened due to the rapid expansion of the increasingly cheap and capable computers

(digitisation). According to the empirical experiences of the European Working Condition Surveys (EWCS 2005 and 2015), every second workplace belongs into the category of 'creative work', which is less threatened by automation; and every fourth worker carry out 'routine' tasks, which will be easily excelled by computers. However, important country differences exist: creative jobs characterize higher than EU-27 average the Nordic, Continental and Anglo-Saxon countries, on the contrary, the highest rate of routine tasks prevail in the Mediterranean and in the Central and Eastern European countries. Hungary lags behind the European average and the tendencies of the last years are alarming.

Keywords: automatization/digitisation, creative and routine tasks, employment, working conditions, EU-27, country groups

VIDEÓANYAG:

<https://www.youtube.com/watch?v=VJTfVsnSNWs>

https://www.youtube.com/watch?v=UX_P6lIMJaQ

<https://www.youtube.com/watch?v=FFm3Dr3hMBI>

Széll Krisztián: Iskolai innovációk

VIDEÓANYAG:

<https://www.youtube.com/watch?v=anUPDbaxsUA>

Polónyi István: A hazai oktatáskutatás tudományometriai jellemzői – mint az innováció (kemény) mérőszámok

A tanulmányban a magyar innovációs teljesítményt vizsgáljuk különböző mérőszámokkal nemzetközi összehasonlításban. Ezek a mérőszámok a következők: az egymillió lakosra és az egy kutatóra-fejlesztőre jutó szabadalmak száma; az egymillió lakosra és az egy kutatóra-fejlesztőre jutó nemzetközi publikációk száma;

az innovátor vállalatok aránya; Global Innovation Index; Bloomberg Innovation Index; Innovation Union Scoreboard; Global Talent Competitiveness Index; Global Competitiveness Index. Az oktatástudomány esetében is megvizsgálunk két innovációs teljesítménymutatót: az egymillió lakosra és az egy kutatóra-fejlesztőre jutó nemzetközi oktatástudományi publikációk számát, és az OECD oktatásra vonatkozó innovációs adatait. Az elemzés alapján azt állapítottuk meg, hogy az innovációs mutatók nagy része a magyar innováció teljesítményromlását, esetleg stagnálását mutatja. Az oktatás területén mérhető innováció hazai jellemzői pedig elég ellentmondásos képet mutatnak.

Kulcsszavak: innovációs teljesítmény, innovációs teljesítményt jellemző mutatószámok, innovációs indexek

In the study, we examine Hungarian innovation performance with different index-numbers in international comparison. These metrics are as follows: the number of patents per million inhabitants and one researcher and developer; the number of international publications per million inhabitants and per researcher; the proportion of innovative companies; Global Innovation Index; Bloomberg Innovation Index; Innovation Union Scoreboard; Global Talent Competitiveness Index; Global Competitiveness Index. In the case of education science, we also look at two innovation performance indicators: the number of international publications of Hungarian education science per million inhabitants and per researcher; and the innovation data for OECD education for Hungary. Based on the analysis, it was found that a) most of the innovation indicators show the deterioration or possibly stagnation of Hungarian innovation performance; b) the domestic features of measurable innovation in education are rather controversial.

Keywords: innovation performance, innovation performance indicators, innovation indices

VIDEÓANYAG:

<https://www.youtube.com/watch?v=2xlsA90eGAc>

<https://www.youtube.com/watch?v=jtGz8b4-RVE>

Gaul Emil: „Digitális kreativitás? Hagyomány, érték és innováció a vizuális nevelésben”

Az ipari társadalom modernizációs folyamatának fontos része volt a formatervezett termékek tömeges előállítása. A formatervezés alapjai a Bauhaus ipari-művészeti főiskolán születtek meg 1919 és 1933 között. A tömegtermelés új technológiái vezettek el „a világ új képéhez” (Kepes 1956/1979), amit aztán a formatervezés is továbbalakított. Az új világgép új látásmódot követelt, ennek kialakításán dolgoztak a múlt század elejének művészetpedagógusai, élükön Moholy-Nagy Lászlóval, a Bauhaus egyik magyar oktatójával. A tanulmányban rövid áttekintést adunk a kortárs vizuális nevelési irányzatokról, a Bauhaus ma is érvényes pedagógiai örökségéről és bemutatjuk az MTA-ELTE Vizuális Kultúra Szakmódszertani Kutatócsoportja „Moholy-Nagy Vizuális Modulok – a 21. század képi nyelvének tanítása” című, a Bauhaus-örökségre épülő kutatását is. Ez a pedagógiai innováció a 20. század elejéről és végéről áthúzódó, a látás modernizálásával kapcsolatos kutatómunka folytatása.

Kulcsszavak: Bauhaus-pedagógia, vizuális nevelés, moduláris tanterv, kutatás alapú fejlesztés

Mass production of designed objects was an important part of the modernization movement of the industrial society. The foundations of modern design were established by the Bauhaus college of art, crafts and design between 1919 and 1933. New technologies of mass production resulted in the „New Landscape in Art and Science” (Kepes 1956/1979) shaped by industrial designers. The new visual culture needed new perspectives of

education that were formulated by innovative artist-educators of the first half of the 20th century, especially László Moholy-Nagy, one of the Hungarian Bauhaus masters. This study offers a brief overview of innovative trends in art and design education, the actuality of the educational heritage of the Bauhaus, and the „Moholy-Nagy Visual Modules – teaching the visual language of the 21st century” – a project of the MTA-ELTE Visual Culture Research Group, based on this tradition. This innovation effort continues the movement launched at the beginning of the 20th century for the modernization of vision.

Keywords: Bauhaus pedagogy, art education, modular curriculum, research based development

VIDEÓANYAG:

<https://www.youtube.com/watch?v=jtGz8b4-RVE>

<https://www.youtube.com/watch?v=6Jn0G9yRB3E>

Hámori Balázs: Viselkedési tényezők és attitűdök hatása az innovációs aktivitásra

Noha a hálózatokról és a hálózatosodásról meglehetősen vita folyik mindmáig a szakirodalomban, nincs még elfogadott, „tökéletes” definíció. E tanulmány mondanivalójához – az innováció, a K+F, a tudás és a hálózatosodás néhány összefüggése – a leginkább megfelelőnek tűnő meghatározás: olyan, egymással összekapcsolódó, különféle típusú szervezetek (vállalatok, egyetemek stb.) kapcsolati rendszere, amelyek lokális, nemzeti, regionális vagy globális szinten hozzák létre, szerzik be és integrálják a legkülönbözőbb fajtájú tudást. Ám ez csupán az egyik oldala, arca a hálózatoknak. A szerzők a professzionizált, standardizált „iparosított” innovációs folyamatok átalakulásán túl a crowdsourcing jelenségét, a mindennapi ember egyre bővülő hozzájárulási lehetőségeit is vizsgálják. Hiszen az IKT által kínált lehetőségekre támaszkodva, lényegében mindenkinek módja nyílik arra, hogy

innovációs hálózatokhoz kapcsolódjon, és ez jelentősen kiterjeszti az innovációk lehetőségeit.

Kulcsszavak: GPT, ICT, tanulás, tudás, hálózat, innováció

Albeit, there is a fairly extended debate about networks and networking so far in the literature, there is no generally accepted, „perfect” definition. In the context of this study – the link between innovation, R & D, knowledge and networking – is the most appropriate definition: the system of interconnected, different types of organizations (companies, universities, etc.) that are local, national, regional or at the global level, they acquire and integrate the widest variety of knowledge. But this is just one side of the network. In addition to the transformation of professionalized, standardized „industrialized” innovation processes, the authors also examine the phenomenon of crowdsourcing, that is to say the ever-expanding contributions of everyday people to innovations. By relying on the opportunities offered by ICT, there is essentially everyone’s ability to engage with innovation networks, and this significantly extends the possibilities of innovation.

Keywords: GPT, ICT, learning, knowledge, network, innovation

VIDEÓANYAG:

<https://www.youtube.com/watch?v=bApaixBVe10>

<https://www.youtube.com/watch?v=5YRIKZIGJ60>

<https://www.youtube.com/watch?v=SEOrq8sahRo>

Kozma Tamás: Tanuló közösségek és társadalmi innovációk

A társadalmi innováció fogalmát a 2000-es években újra felfedezték, de mindmáig vitatott maradt (Bradford; Phills–Deiglmeier–Miller 2008; Pol–Ville 2009; Mulgan et al. 2007; Nicholls–Murdock 2012; stb.). Fergusont (2017) követve a szerző a társadalmi innovációkat úgy értelmezi, mint a társadalmi hálózatok

termékeit, amelyeket időről időre hierarchikus szervezetek stabilizálnak. Viszont e hierarchikus szervezetektől a társadalmi hálózatok újra meg újra szabadulni akarnak, hogy folytathassák innováló tevékenységüket. A társadalmi hálózatok folyamatosan globalizálódnak, ugyanakkor folyamatosan szeparálódnak is egymástól. Néhány esettanulmány az utóbbi időkből jól mutatja ennek a két ellentmondó folyamatnak az eredményét. A horizontálisan kiterjedő hálózatok tanuló közösségeket (városokat és régiókat) eredményeznek, amelyek sikerrel tudnak ellenállni a felülről jövő beavatkozásoknak, sőt rezilienssé képesek válni. Ugyanakkor ezek a (vertikálisan) elkülönült hálózatok nehezítik az innovációk áttörését, és akadályozzák terjedésüket is. Ezért a társadalmi innovációk menedzselésének kulcskérdése az, hogy hogyan lehet összekapcsolni az egymástól vertikálisan elkülönült hálózatokat – miközben autonómiájukat is meg tudjuk őrizni.

Kulcsszavak: közösségi tanulás, társadalmi innováció, élethosszig tanulás (LLL), magyar oktatásügy, Közép- és Kelet-Európa

Social innovation as a reinvented concept is widely used and seriously contested (Bradford; Phills–Deiglmeier–Miller 2008; Pol–Ville 2009; Mulgan et al. 2007; Nicholls–Murdock 2012; etc.) Following Ferguson (2017), the author interprets the concept social innovation as a product of the social networks which time to time has to be stabilized by organizations and has to be liberated from them. Social networks are in the process of globalization, but at the same time they continuously separate from each other. Recent case studies in Hungary found horizontally growing networks that are vertically separated. This construction of networks helps the communities to resist top-down changes and makes them resilient against outside challenges. At the same time vertically separated networks make impossible for social innovations to break through and spread in space and time. The key question of managing social innovation is therefore to

connect vertically separated networks while securing their autonomy and ability to resist and being resilience.

Keywords: learning community, social innovation, lifelong learning, Hungarian education, Central and Eastern Europe

VIDEÓANYAG:

<https://www.youtube.com/watch?v=SEorq8sahRo>

<https://www.youtube.com/watch?v=obfT4GNIBkk>

Educatio, 2018/2. szám, Innováció

TANULMÁNYOK:

POLÓNYI István: [A magyar innováció nemzetközi összehasonlításban](#) 161-176

INZELT Annamária, CSONKA László: [Innováció a tudástársadalom idején](#) 177-191

MAKÓ Csaba, ILLÉSSY Miklós, BORBÉLY András: [Automatizáció és kreativitás a munkavégzésben](#) 192–207

HÁMORI Balázs, SZABÓ Katalin: [Innováció és hálózat](#) 208-224

ERDŐS Katalin: [Felsőoktatás és innováció: Spin-offok és vállalkozó egyetemek Magyarországon – Vannak vagy nincsenek?](#) 225–236

KOZMA Tamás: [Tanulóközösségek és társadalmi innovációk](#) 237-246

FAZEKAS Ágnes, HALÁSZ Gábor, HORVÁTH László: [Innovációk és innovációs folyamatok a magyar oktatási rendszerben](#) 247-264

FEHÉRVÁRI Anikó: [Méltányosságot támogató oktatási programok értékelése: az Arany János program esete](#) 265-277

Emil GAUL, KÁRPÁTI Andrea: [Innováció a vizuális nevelésben a Bauhaus-pedagógia alapján](#) 278–290

VALÓSÁG:

TÓTH Teréz, RIGÓ-DITZENDY Orsolya, NÁFRÁDI Dorottya,

MÁLITS Petra: [Interjúk az iskolai innovációkról](#) 291-308

KUTATÁS KÖZBEN:

BACZÚR István: [Innováció az iskolavezetésben](#) 309–315

KÁDÁR Beáta: [A munkaerőpiaci javaslatok érvényesülése a felsőoktatási kínálatban](#) 316-322

BEREI Emese Beáta: [A méltányosság percepciója pedagógus-hallgatók körében: összehasonlító vizsgálat Magyarország és Románia határ menti régiójában](#) 323–331

VELKEY Kristóf: [A 2015-ös lengyel PISA-eredmények és ami mögöttük van](#) 332–340

SZEMLE:

KOZMA Tamás: [Tér és Torony: a társadalmi innovációk értelmezése](#) 341-346

JÁNOSY Orsolya: [Útmutató a hatékony tanulási környezet kialakításához](#) 347-351

RICHMAN Gabriella: [A gazdasági felzárkózás új ösvényei](#) 352–355

DÓRA László: [Oktatási innovációk marketing szempontú megközelítése](#) 356-359

1968

Az Educatio 2018/3. számához kapcsolódó konferencia

Másfél évtizedes szokásunk, hogy az MSZT oktatásszociológiai szakosztály (<http://oktatas.uni.hu>) évi 5-6 konferenciájából négyet egy-egy Educatio® szám köré rendezünk. Ide hívtuk a műhelytanácskozás előadójaként azokat, akiket Bajomi Iván és Csákó Mihály már korábban szerzőnek kért fel.

A konferencia időpontja: 2018. június 28.

Időpont: WJLF, VIII. kerület, Dankó utca 11.

https://archive.org/details/1968_Az_Educatio_tematikus_szama

ELŐADÁSOK:

Klaniczay Gábor: 1968 és az ellenkultúra

Az esszé áttekinti, mit jelentett 1968 a politika világában Nyugaton és Keleten. Felidézi Párizs és a hasonló ihletésű német diákmozgalmak újbaldali, anarchista gondolatvilágát, az ugyanebben az időben Amerikában kibontakozó polgárjogi és háborúellenes mozgalom törekvéseit. Szembenhelyezi ezzel a szocialista Közép-Európa 68-as történetét: prágai tavasz, varsói márciusi tüntetések, magyarországi újbaldali megmozdulások. Egy második, részletesebb áttekintés bemutatja, hogy alakult ki az ellenkultúra, milyen helyet foglalt el ezekben a mozgalmakban, hogy alakította át a politika tárgyát, színtereit és eszközeit Amerikában, majd az egész világon, és hogyan jutott el a vasfüggönyön túlra, Közép-Európába is.

Kulcsszavak: diáklázadások, ellenkultúra, reformszocializmus, újbaldali

The essay provides an overview on what 1968 meant in the world of politics in the West and in the East. It evokes May 68 in Paris and the German student movements of similar inspiration, with their New Left or Anarchist views, and the Civil Rights and Draft Resistance movements in the US. It juxtaposes to this the 1968 history of Socialist Central Europe: the Prague Spring, the Warsaw March demonstrations, the Hungarian New Left manifestations. A second, more detailed panorama presents how counterculture evolved, how it transformed the object, the scenery and the tools of politics in the US, then in the whole world, even in the countries behind the iron curtain, in Central Europe.

Keywords: student revolts, counterculture, reform socialism, New Left

VIDEÓANYAG:

<https://www.youtube.com/watch?v=ikq4bnnwV-Y>

Somlai Péter: Az életforma forradalma 1968-ban

1968-ban nemcsak politikai forradalmak rázkódtatták meg a világot. A diákmozgalmak résztvevői az emberek életformáját is forradalmasítani kívánták. Egyenlő magatartásnormákat követeltek férfiakkal és nőknek, új emberi kapcsolatokat és intézményeket próbáltak kialakítani. Változtattak a nevelésen, a gyerekkori szocializáción. Új szellemben határozták meg magánélet és közélet határait, kommunákat szerveztek. Megújították a gondolkodás és ízlés tartalmait, a kultúra értelmét. A tanulmány ezeket a törekvéseket, eredményeiket és hatásukat tekinti át.

Kulcsszavak: forradalom, ellenkultúra, elidegenedés, globális nemzedék, diákok

The protests of 1968 comprised a political escalation of social conflicts. Groups of students fought for the right to exercise their

basic constitutional rights. During the same time this protest was characterized by a new counterculture in the USA, in Europe, in Latin America, in Japan and elsewhere. The students were unsuccessful in their political movements. Their ideas, however, transformed the culture of developed countries in the long run.

Keywords: revolution, counterculture, alienation, global generation, students

VIDEÓANYAG:

<https://www.youtube.com/watch?v=ikq4bnnwV-Y>

https://www.youtube.com/watch?v=7iF5GJ_dspA

Bajomi Iván: '68-cal összefüggésbe hozható francia oktatásügyi változások

Tanulmányomban először a '68-as diákmozgalom nyomán megalkotott francia felsőoktatási törvény létrejöttét mutatom be levéltári forrásokat felhasználó új publikációk alapján. Ezután az egyetemi oktatás terén bekövetkezett változásokról és a döntésekben való egyetemi és középiskolai diákrészvétel intézményszerűsítéséről írok. Meg kell jegyezni, hogy a részvételi arányok általában alacsonyok. Röviden szót ejtek a '68-as májusi események szellemét legjobban megtestesítő Vincennes-i Egyetemről is. Ugyancsak szólok az elmúlt fél évszázad középiskolai diákmozgalmairól, amelyek hatékonyan tudták befolyásolni az oktatáspolitikai folyamatokat. Tanulmányom utolsó részében azt is bemutatom, hogy 1968 hogyan járult hozzá az iskolai fegyelem fennmaradásában szerepet játszó hagyományos megoldások ellehetetlenüléséhez.

Kulcsszavak: 1968-as felsőoktatási törvény, diákrészvétel, középiskolai diákmozgalmak

In my study, I present first with the help of new publications based on archival resources how a law was elaborated in 1968 on higher education created in response to the student movement. After that, I describe the changes that have taken place in university education and the institutionalization of the participation of students from universities and secondary schools in the functioning of decision-making bodies. It should be noted that in this respect participation rates are generally quite low. Then I present briefly the University of Vincennes, which best embodied the spirit of the events of May '68. I also present the high school students' movements that developed during the last half century and which could have had an effective influence on educational policy. In the last part of my study, I also show how May 68 contributed to the disappearance of traditional devices contributing to the maintenance of the discipline in the secondary schools.

Keywords: 1968 higher education act, student participation, high school movements

VIDEÓANYAG:

https://www.youtube.com/watch?v=7iF5GJ_dspA

<https://www.youtube.com/watch?v=3klorWHFtoE>

Hrubos Ildikó: A felsőoktatás intézményrendszerének átalakulása a 68-as követelések nyomán

A tanulmány az összetett tartalmú 68-as események azon vonatásával foglalkozik, amely közvetlenül az egyetem intézményrendszerét érintette. Áttekinti a diákság elégedetlenségének hátterében álló, az egyetem szinte minden elemét érintő általános folyamatokat és az egyetemi polgárok fő követeléseit. Három város – Oslo, Tokió és Párizs – diáklázadásait mutatja be, érzékeltetve, hogy az alapvetően közös vonásokat felmutató események mi-

lyen különböző jellemzőkkel bírtak. Az események hatására több tekintetben gyökeresen megváltozott a felsőoktatás intézményrendszere. Létrejött az ún. nem egyetemi szektor, elterjedt a képviseleti jellegű intézményi kormányzási rendszer, és mintegy mellékhatásként megindultak az ifjúságra irányuló kutatások.

Kulcsszavak: diáklázadások, döntési struktúra, önkormányzatiság, nem egyetemi szektor, ifjúságkutatás

The study deals with the specific theme of the substantively complex events of 68, which directly affected the university's institutional system. It reviews the general processes that affected virtually every element of the university, which were in the background of student dissatisfaction, as well as the main demands of university citizens. It presents the student uprisings of three cities – Oslo, Tokyo and Paris – conveying the sense of what different characteristics appeared in these events that showed fundamentally similar features. As a result of the events the institutional system of higher education radically changed from several aspects. The so-called non-university sector was created, the representative form of institutional governance system started to spread, and practically as a side effect youth research initiatives commenced.

Keywords: student uprisings, structure of decision making, self-governance, non-university sector, youth research

VIDEÓANYAG:

<https://www.youtube.com/watch?v=3klorWHFtoE>

<https://www.youtube.com/watch?v=vxE0KMoqyIQ>

Polónyi István: Az aranykor és bukása

A tanulmány célja, hogy – 1968 kapcsán – a 60-as és a 70-es évek társadalom- és gazdaságtörténeti, valamint gazdaságpolitikai összefüggéseit röviden áttekintse, a diáklázadások gazdasági,

társadalmi háttérét valamennyire megvilágítsa. Először egy rövid történelmi áttekintést ad az írás az '50-es évek végétől a '70-es évek elejéig tartó időszak legfontosabb történelmi eseményeiről. Ezt követően a fejlett világban a '60-as években induló poszt-indusztriális korszak társadalmi, gazdasági és oktatási összefüggéseit ismerteti röviden. Majd a '60-as évek végén megtorpanó jóléti állam társadalmi sajátosságait vázolja fel, bemutatva a gazdaságpolitikai korszakváltást: a keynesiánizmus leáldozását és a libertáriánus megközelítés felerősödését. Befejezésül az írás rámutat, hogy a 60-as évek vége fontos korszakhatár volt, amelyet a diáklázadások mintegy lakmuszpapírként jeleztek.

Kulcsszavak: posztindusztriális korszak, jóléti állam, keynesiánizmus, liberális gazdaságpolitika

The aim of the study is to briefly review the social and economic history and economic policy contexts of the 60s and 70s to illuminate the economic and social background of student rebellion in 1968. First, it looks at the most important historical events in a brief historical review from the late 1950s to the early 1970s. Subsequently, the paper presents the social, economic and educational contexts of the post-industrial era in the 1960s in the developed world. Then the study describes the social characteristics of a welfare state in the late '60s, it also presents the economic policy shift: the decline of Keynesianism and the libertarian approach of revival. In conclusion, the paper points out that the end of the '60s was an important milestone that the student revolutions indicated as litmus paper.

Keywords: post-industrial era, welfare state, keynesianism, liberal economic policy

VIDEÓANYAG:

<https://www.youtube.com/watch?v=vxE0KMoqyIQ>

<https://www.youtube.com/watch?v=NCG1mow3ecw>

Educatio 2018/3. szám, 1968

NEKROLÓG:

KOZMA Tamás: [Csákó Mihály \(1941–2019\)](#) 369

TANULMÁNYOK:

SOMLAI Péter: [1968: kudarc és győzelem](#) 370-381

KLANICZAY Gábor : [1968 és az ellenkultúra](#) 382-390

POLÓNYI István: [Az aranykor és leáldozása – '68 korszaka](#) 391-404

SZALAI Erzsébet: [A Janus-arcú 1968](#) 405-414

HRUBOS Ildikó: [Az egyetem válsága és megújulása. 1968 mint szakaszhatár](#) 415-426

BAJOMI Iván: [1968 hatása a francia oktatásügyre](#) 427-439

TRENCSÉNYI László: ['68 az oktatásban, pedagógiában](#) 440-456

VALÓSÁG:

TURCSÁNY Ferenc, SÍK Domonkos, NAGY Péter Tibor, BAJOMI Iván: [Emlékek 1968-ból \[interjúk\]](#) 457-47

KUTATÁS KÖZBEN:

PATAKFALVI-CZIRJÁK Ágnes, PAPP Z. Attila, NEUMANN Eszter: [Az iskola nem sziget. Oktatási és társadalmi reziliencia multietnikus környezetben](#) 474-480

ASZTALOS Andrea: [Az ének-zene tantárgyat tanító pedagógusok tanításról alkotott nézetei](#) 481-489

ERDEI Luca Alexa: [Nemzetköziesítés a mesterképzésben](#) 490-497

BÜKKI Eszter: [Mesterpedagógus szakmai tanárok szakmai életútjai](#) 498-507

SZEMLE:

SZABÓ Máté: [Közelitések hatvannyolchoz. Válogatás az angol nyelvű társadalomtudományi szakirodalomból](#) 508-515

PÁLFI László: [Gyerekek az apjukról – Adorno békaperspektívából](#) 516-519

PETHŐ László: [Sokféle hatvannyolcra emlékezhetünk](#) 520-523

BIZALOM

Az Educatio 2018/4. számához kapcsolódó konferencia

Bizalom műhelykonferencia a BCE Nemzetközi Felsőoktatási Kutatások Központja, az Educatio® című folyóirat és a Magyar Szociológiai Társaság Oktatásszociológiai Szakosztályának rendezésében. Másfél évtizedes szokásunk, hogy az MSZT oktatásszociológiai szakosztály (<http://oktatas.uni.hu>) évi 6-7 konferenciájából négyet egy-egy Educatio® szám köré rendezünk. Több ízben működött ebben együtt a BCE NFKK és az MSZT OSZ. Most „Bizalom” címmel tartunk konferenciát, amelynek előadóit a számot tematikusan kézben tartó Kováts Gergely és Fehérvári Anikó főszerkesztő már korábban tanulmány-szerzőnek kért fel.

A konferencia időpont: 2018. október 25.

Helyszín: BCE, IX. kerület, Fővám tér 8. Központi Könyvtár akvárium terme

<https://archive.org/details/Bizalom>

ELŐADÁSOK:

Kováts Gergely: A bizalom sokszínűsége?

A tanulmány célja két kérdés megválaszolása. Az egyik kérdés, hogy miért lett az elmúlt évtizedekben a bizalom kutatása aktuális és népszerű téma oly sok tudományterületen, és e sokszínűségből milyen dilemmák fakadnak. Ez alkalmat ad néhány olyan alapfogalom és összefüggés bemutatására, mint az intézményi és személyközi bizalom, vagy a bizalom, a bizalomraméltóság és a bizalom magatartási különbségének megkülönböztetése. A másik kérdés, hogy milyen kapcsolat van a bizalom és a kockázat, illetve a bizalom, a kontroll és az autonómia között. Mayer, Davis és

Schoorman (1995) modellje, a megbízó–ügynök és a stewardship-elméletek alapján hogyan alkalmazhatóak ezek a személyközi és a szervezetközi viszonyokra?

Kulcsszavak: intézményi bizalom, személyközi bizalom, szervezetközi bizalom, autonómia, kontroll

The aim of the study is to answer two questions. The first question is why in recent decades, the search for trust has become a current and popular topic in so many disciplines, and what dilemmas come from this diversity. This provides an opportunity to present some basic concepts and relationships such as the distinction between institutional and interpersonal trust, or the distinction between trust, trustworthiness and the behavioral consequences of trust. The other question is the nature of relationship between trust and risk, and trust, control and autonomy. Based on the model by Mayer Davis & Schoorman (1995), the principal-agent and stewardship theories, how this can be applied to interpersonal and inter-organizational relationships?

Keywords: institutional trust, interpersonal trust, inter-organizational trust, autonomy, control

VIDEÓANYAG:

<https://www.youtube.com/watch?v=6tliPrz3xTA>

Katona Márton, Rosta Miklós: Mit tehet az állam az intézményi bizalom növelése érdekében?

A közpolitika és a bizalom kapcsolatának vizsgálata talán napjaink egyik legaktuálisabb kérdése, mind az akadémia, mind a politika területén. Tanulmányunkban arra vállalkozunk, hogy a hazai és nemzetközi szakirodalom alapján áttekintjük az intézményi bizalom, különösképp a politikai intézményekbe vetett bizalom főbb magyarázó tényezőit. Ezt követően bemutatjuk a kooperatív

közszolgáltatások elmélet főbb elemeit és ez alapján megvizsgáljuk, hogy az elmélet mennyiben járulhat hozzá az önkormányzatokba vetett bizalom növekedéséhez. Úgy találtuk, hogy az elmélet megvalósítása esetében az állampolgári részvétel erősítése és a közszolgáltatások minőségének javítása, ami elsődlegesen javíthatja az önkormányzatokba vetett bizalmat.

Kulcsszavak: kooperatív közszolgáltatások, politikai bizalom, önkormányzati bizalom

The relationship between public policy and trust is one of the most current issues both in academia and politics. In our study based on national and international literature we scrutinize the main explanatory factors of institutional trust, especially the trust in political institutions. We present the main elements of the coproduction theory and we examine how the theory can contribute to increasing confidence in local governments. It has been found that through strengthening citizen participation and improving the quality of public services the confidence in local governments could increase.

Keywords: coproduction, political trust, trust in local governments

VIDEÓANYAG:

<https://www.youtube.com/watch?v=6tliPrz3xTA>

Bodnár Éva, Sass Judit: Szervezeti bizalom és kontrollérzet

A szervezeti bizalom klíma kvalitatív vizsgálatát Ötperces beszédminta elemző eljárás (Magaña et al. 1986) segítségével végeztük el középszintű oktatási intézményekben (N = 112). Az interjúk szövegét Atlas.ti programmal előzetesen kialakított kategóriák (érzelmi valencia, kényszer, szándék, közösség) alapján elemeztük, az eredményeket összevetettük az érzelmi klíma kérdőív (Wiesenfeld et al. 1997) alskáláival. Az azonosított nyelvi

markerek a bizalom kognitív és érzelmi alapjai szerint eltértek. A kiszámíthatóság jelei: a kedvező érzelmi viszonyulás, a vezetői kényszer elfogadása, a külső szakmai kényszerek és a diákokkal kapcsolatos kényszerek említésének hiánya. Az érzelmi bizalom-alapok markerei: a többes szám első személy használata, a kollegiális és a fizikai feltétel kényszerek hiánya, valamint az autonómiaérzet a diákokkal a szakmai munka kapcsán.

Kulcsszavak: iskolai bizalom klíma, észlelt kontroll, Ötperces beszédminta eljárás, bizalom verbális markerei

The qualitative analysis of organizational trust climate was carried out using a Five-minute Speech Sample Method (Magaña et al. 1986) in intermediate level education institutions (N = 112). The corpus of the interviews were analyzed with Atlas.ti program with help of previously identified categories of trust-signals (emotional valence, coercion, intent, community), the results were compared with subscales of organizational climate questionnaire (Wiesenfeld et al. 1997). The identified linguistic markers differed according to cognitive and emotional bases of trust. Signs of predictability were: a favorable emotional valence, acceptance of executive coercion, lack of external professional and student-related constraints. Markers of emotional trust were the use of the first person plural, the lack of collegial and physical constraints, and the sense of autonomy with students and professional work.

Keywords: school trust climate, perceived control, Five Minute Speech Sample Procedure, verbal markers of trust

VIDEÓANYAG:

<https://www.youtube.com/watch?v=DcOCwWD3GfA>

Golovics József: Bizalom és elvándorlás

A tanulmány az elvándorlási szándékok egyéni szinten megnyilvánuló befolyásoló tényezőit vizsgálja. Amellett érvelünk, hogy a

humán tőke elméletben szereplő tételeken túl az intézményekbe vetett bizalom mértéke is befolyásolja a migrációs hajlandóságot. Álláspontunk szerint, ha az emberek nem bíznak abban, hogy az intézmények betöltik bizonytalanságcsökkentő funkciójukat, az kivándorlásra ösztönözheti őket. Hipotézisünket egyéni szintű Eurobarometer-adatokon, logit modell segítségével teszteljük. Eredményeink igazolják, hogy az intézményi működés, illetve az intézményi bizalom a migrációs folyamatok alakulásában is érdemi szereppel bírnak.

Kulcsszavak: elvándorlás, migráció, intézmények, intézményi bizalom

This paper investigates the individual level determinants of migration intentions. We argue that besides classical factors proposed by human capital theory, institutional trust is another influencing factor of migration. If people do not trust that institutions fulfill their role in decreasing uncertainty, they tend to formulate an intent to emigrate. This hypothesis is tested on individual Eurobarometer data by a logit model. Our results show that institutions and institutional trust play a substantial role in shaping migration processes.

Keywords: emigration, migration, institutions, institutional trust

VIDEÓANYAG:

<https://www.youtube.com/watch?v=DcOCwWD3GfA>

Pusztai Gabriella: Ha elfogy az ösztönző bizalom...

A hallgatói bizalom nemcsak az individuumszintű hallgatói jóllét egyik erős tartópillére, hanem – mivel a bizalom és a megbízható magatartás szoros összefüggésben áll egymással – jelentős társadalmi tény, s egyben előrejelzés a következő felnőtt állampolgári generáció társadalmi magatartására vonatkozólag. Tanulmányunkban egyrészt azt vizsgáljuk, hogy milyen törésvonalak

mentén rendeződik el a bizalom napjaink hallgatótársadalmában, milyen hatással van a felsőoktatási hallgatók teljesítményére, milyen forrásból ered, valamint arra keressük a választ, hogy a lemorzsolódásban milyen szerepe lehet a bizalomvesztésnek. Három adatbázis adatait elemeztük Magyar Ifjúság 2016, A hallgatói eredményességre gyakorolt intézményi hatás (IESA 2015) és a Lemorzsolódottak (Depart 2018 1). Az elemzés során azt tapasztaltuk, hogy az országos hallgatói adatok szerint a közintézményekbe vetett bizalom szintje a szülői iskolázottsággal meghatározott státus mentén jelentős eltéréseket mutat, az egyenlőtlenségeket tovább színezi a vallásosság szerinti különbségek. A kelet-magyarországi intézmények hallgatói között azonban egyenletesen magas a bizalmatlanok aránya. A felsőoktatási tanulmányi kudarcot szenvedők bizalomszintje alacsony, a lemorzsolódottak a bizalom megroppanásával magyarázzák tanulmányaik félbehagyását. Noha a nevelési-oktatási hatékonyság alapfeltétele lenne a szereppartnerek közötti bizalomteljes kapcsolat, a tömegessé, majd üzletiessé vált felsőoktatásban a hallgatók domináns élménye az oktatói odafigyelés nélkülözése és a személytelenség.

Kulcsszavak: felsőoktatás, bizalom, eredményesség, lemorzsolódás

Students' trust is not only one of the strong pillars of student well-being, but – as trust and trustworthiness are closely related – it predicts many dimensions of the social behavior of the future generation. In our study we research, 1) on the one hand, which are the lines along which the trust in today's student society is settled (social status, cultural affiliations, regional situation), 2) on the second hand we investigate the impact of trust and its effect on the performance of higher education students, and 3) thirdly we try to find out what role distrust plays in students dropouts. We use data from three databases were analyzed by Hungarian Youth 2016, Institutional Effect on Student

Achievement (IESA 2015) and Depart 2018). During the analysis we found that according to the national student data, the level of trust in public institutions shows significant differences along the status determined by parental education. However, among the students of the institutions of Eastern Hungary there were no significant differences between the two inequality dimensions observed, as the proportion of the distrusts was very high in all groups. The low level of trust has a significant correlation with the abandonment of studies, the reluctance to reenter the institution, and with the uncertainty that predicts dropping out. The overwhelming majority of the dropouts explain the failure of their studies with the collapse of confidence.

Keywords: higher education, trust, student performance, dropout

VIDEÓANYAG:

<https://www.youtube.com/watch?v=DcOCwWD3GfA>

Fábrí György: A tudás társadalmi percepciója és változásainak hatása az egyetemre

A bizalom nem pusztán általános szervezeti-közösségi szempontból érinti a felsőoktatást. A hallgatók továbbtanulási motivációiban, a fenntartók és az állami irányítás szervezeti megoldásaiban és az egyéni, illetve finanszírozási döntésekben jelentős szerepe van a bizalomnak, így azok konkrétan befolyásolják az egyetemi működést, irányítási és pénzügyi szempontból egyaránt. A tanulmány empirikus kutatások alapján elemzi, hogy a magyar felsőoktatást jelentős közbizalom övezi, a nemzetközi kitekintés pedig jelzi, hogy a társadalom politikai polarizációja kihathat az egyetemek megítélésére is, amint ez az USA-ban történt. A továbbtanulási adatok elemzése a hallgatói bizalom stabilitását bizonyítja, miközben a felsőoktatás-politika orientáló prioritásainak elfogadása csak részben jellemző a jelentkezőkre. A bizalom elvének érvényesülése a felsőoktatási irányításban hatékonyabb

megoldásokhoz vezet, mint a bürokratikus és a bizalmatlanságon alapuló túlszabályozás, amit egy alternatív modell bemutatásával is szemléletet a tanulmány.

Kulcsszavak: bizalom, reputáció, felsőoktatás, Magyarország

Trust does not only affect higher education from a general organizational-community perspective. Students' motivation for higher education, organizational solutions promoted by maintainers and policy-makers and mechanisms have a direct impact on university performance, even at a 'material' level. Based on empirical research, this study analyzes that Hungarian higher education has high level of public confidence, but that the international outlook indicates that the political polarization of society may also affect the perception of universities, as happened in the USA. The analysis of higher education admission and application data demonstrates the stability of student demand, while the acceptance of higher education policy priorities is only partially affects applicants. The application of the principle of trust in higher education management leads to more effective solutions than bureaucratic and mistrust-based overregulation, which is also illustrated by an alternative model.

Keywords: trust, confidence, reputation, higher education, Hungary

VIDEÓANYAG:

https://www.youtube.com/watch?v=U9eRVoZ_Wvs

Fehérvári Anikó, Paksi Borbála, Széll Krisztián: Pedagógusok, iskola, bizalom

Tanulmányunk három pedagógus-adatfelvétel (2004, 2009, 2014) alapján arra keresi a választ, hogy 2004 és 2014 között miként alakult a pedagógusok által észlelt szervezeti bizalom az iskolákban, az adatfelvételi évek (mint időtényezők) magyarázzák-e a

gyakorló pedagógusok bizalmi szintjét, illetve, hogy mely tényezők befolyásolják jelentősen a pedagógusok szervezeti bizalommal kapcsolatos személyes percepcióit. A lineáris regressziós modelleken alapuló eredményeink azt jelzik, hogy a vizsgált 10 éves időszak változásai nem írhatók le lineáris folyamatként: 2004-hez képest 2009-ben bizalomnövekedés, ezt követően 2014-ben viszont jelentős bizalomcsökkenés következett be. Hozzáteve, hogy 2014-ben az egyéni jellemzők helyett már egyértelműen a formális (regionális elhelyezkedés, fenntartó) és informális jellemzők (tantestületen belüli légkör) gyakoroltak jelentős hatást a pedagógusok szervezeti bizalommal kapcsolatos percepcióira.

Kulcsszavak: szervezeti bizalom, iskolai légkör, longitudinális pedagógusvizsgálat, lineáris regressziós modell

Based on three rounds of teacher survey (2004, 2009, 2014), our study aims to explore how organizational trust in schools as perceived by teachers changed between 2004 and 2014, whether the years of conducting the surveys (as time factors) explain teachers' levels of trust and that what factors influence significantly the individual perceptions of teachers regarding organizational trust. Our results based on linear regression models indicate that changes in the ten years under scrutiny cannot be described as a linear process: compared to 2004, there was an increase of trust in 2009 but following that, a significant decline of trust occurred in 2014. Furthermore, in 2014, instead of individual characteristics, it was formal (regional location, maintainer) and informal (school climate) factors that exerted a significant influence on teachers' perceptions regarding organizational trust.

Keywords: organizational trust, school climate, longitudinal study of teachers, linear regression model

VIDEÓANYAG:

<https://www.youtube.com/watch?v=bIRpVwgSEUg>

Educatio 2018/4. szám, Bizalom

TANULMÁNYOK:

KOVÁTS Gergely: [A sokszínű bizalom](#) 531-547

KOPASZ Marianna, BODA Zsolt: [A közoktatás reformja és az oktatási rendszer iránti bizalom](#) 548-564

KATONA Márton, ROSTA Miklós: [Önkormányzati bizalom és a kooperatív közszolgáltatások](#) 565-580

SZÉLL Krisztián, FEHÉRVÁRI Anikó, PAKSI Borbála: [Pedagógusok, iskola, bizalom – egy mozgalmas évtized változásai](#) 581-602

SASS Judit, BODNÁR Éva: [Az iskola bizalmi klímájának verbális markerei](#) 603-622

PUSZTAI Gabriella: [Ha elvész a bizalom](#) 623-639

FÁBRI György: [Bizalom a felsőoktatásban](#) 640-656

GOLOVICS József: [Intézményi bizalom és elvándorlási hajlandóság](#) 657-668

VITA:

HARCSA István: [Népszámlálási adatállományok hasznosíthatósága a társadalmi tagolódás és egyenlőtlenségek kutatásában](#) 669-677

VALÓSÁG:

SZÉLL Krisztián: [Társadalmi bizalom és szolidaritás. Beszélgetés Utasi Ágnes szociológussal](#) 678-691

KUTATÁS KÖZBEN:

SZABÓ Lilla: [Az iskolai kötődés és a lemorzsolódás összefüggései](#) 692-699

JÓZSA Gabriella: [Lemorzsolódási kockázatok a felsőoktatásba kerülés előtt](#) 700-710

HÖRICH Balázs: [Mobilitási szándékok és reziliencia](#) 711–723

KOVÁCS Karolina Eszter: [Tanulói egészségmagatartási csoportok jellemzői és azok területi megoszlása](#) 724-733

SZEMLE:

SAMU Flóra: [A bizalomvesztés ára](#) 734-737

TÓTH Adrienn Anita: [Fő a bizalom](#) 738-741

TÓTH-PJECZKA Katalin: [A bizalom szövete](#) 742–746

TIZENÖT ÉVE AZ UNIÓBAN

Az Educatio 2019/1. számához kapcsolódó konferencia

Másfél évtizedes szokásunk, hogy az MSZT oktatásszociológiai szakosztály (<http://oktatas.uni.hu>) évi 6-7 konferenciájából négyet egy-egy Educatio® szám köré rendezünk – mégpedig nem konferenciafelhívásos rendszerben, hanem meghívott előadókkal. Így most „Tizenöt éve az Unióban” címmel lesz konferenciánk, s ide hívtuk azokat a kutatókat, akiket a számot tematikusan kézben tartó Polónyi István és Fehérvári Anikó főszerkesztő már korábban tanulmány-szerzőnek kért fel előadónak.

A konferencia időpont: 2019. január 31.

Helyszín: ELTE PPK, VII. kerület, Kazinczy utca 23-25.

https://archive.org/details/Tizenot_eve_az_Unioban

ELŐADÁSOK:

Csepei György: A vén Európa ifjúsága

A cikk az európai társadalmakra váró 21. századi kihívásokkal foglalkozik, melyekre az európai fiataloknak kell megtalálniuk a választ. Európa demográfiai és gazdasági súlya a világban folyamatosan csökken. A bevándorlás várhatóan teljesen megváltoztatja a földrész kulturális jellegét. A Kelet–Nyugat különbség azonban nem csökken. A magyar fiatalok előnyben részesítik a teljesítmény értékét, szemben európai kortársaikkal, akik inkább az altruizmus iránt elkötelezettek. Az európai egységesülés kulcskérdése a közös nyelv és az európai identitás, mely nem tagadja, hanem kiegészíti a nemzeti identitást. Az európai identitás kialakításának feltétele az egységes európai politikai szocializáció.

Kulcsszavak: európai identitás, globális kihívások, európai politikai szocializáció

The paper deals with the challenges of 21st century to the European societies. These challengers must be responded by the European youth. The demographic and economic weight of Europe in the worlds is diminishing. Immigration will change the cultural character of Europe completely. The divide, however, between East and West will remain unchanged. As opposed to the European youth Hungarian young men and women prefer achievement while youngsters living in the rest of Europe are most committed to universalism. The key question of the of the European common experience is the common language and the building of European identity. There will be no European Identity without a common practice of European political socialization.

Keywords: European identity, global challenges, European political socialization

VIDEÓANYAG:

https://www.youtube.com/watch?v=2Evksmbg__8

https://www.youtube.com/watch?v=f7xtQ_g8jO8

<https://www.youtube.com/watch?v=umUqoXxcDVc>

Györgyi Zoltán: Strukturális változások a szakképzésben

A tanulmány az uniós források felhasználásának eredményességét vizsgálja a magyar közoktatás terén, és annak okát kutatja, hogy mi állhat a kudarcok mögött. A külföldi és hazai fejlesztéspolitikai szakirodalom alapján sorra veszi a lehetséges okokat, valamint a tipikus hibákat. A tanulmány végeredményben arra a következtetésre jut, hogy nem pusztán a nem megfelelő célkitűzésekkel, eszközök kiválasztásával, az implementáció nehézségeivel és az értékelés elmaradásával magyarázhatjuk az eredmények elmaradását. Eleve a kiindulás tűnik elhibázottnak, hiszen a

közoktatás, ami egy diszkrécionális döntésekkel teli, tranzakció-intenzív terület, eredendően nem illik bele a nagy volumenű, rutinizált adminisztratív úton ellenőrzött projektek logikájába. Az Európai Unió fejlesztéspolitikáját újra kellene gombolni.

Kulcsszavak: oktatásfejlesztés, uniós források, implementáció, fejlesztéspolitika, visszacsatolás, eredményesség, szakmapolitika, strukturális alapok, jó gyakorlat, ügynök-megbízó probléma

The study examines the effectiveness of the use of EU funds in the field of public education in Hungary and investigates the reasons behind the failure. Based on the foreign and domestic development policy literature, it lists the possible causes as well as the typical mistakes. In conclusion, the study concludes that not just inadequate objectives or tools, the problems of implementation and the lack of evaluation can explain the lack of results. Initially, the starting point seems to be false, as public education, which is a transaction-intensive field with discretionary decisions, does not fit in with the logic of large-scale, routine-controlled projects. The European Union's development policy should be reshuffled.

Keywords: development of education, EU funds, implementation, development policy, feedback, effectiveness, educational policy, structural funds, best practice, principal-agent problem

VIDEÓANYAG:

<https://www.youtube.com/watch?v=Qba91VzjpEk>

https://www.youtube.com/watch?v=2Evksmbg__8

Horváth Zsuzsanna: A Nat/ok hatása a szakmai közbeszédre (1995-2018)

A tanulmány áttekinti a Nemzeti Alaptanterv (Nat) megszületését és annak formálódását (1989–1995, 2003, 2007, 2012, 2018). Bemutatja a Nat megszületésének hazai kronológiáját és annak

európai háttérét. Felvillantja az implementáció, az adaptáció tapasztalatait, majd kitér a mai Európa Nat-szerű konstrukcióira, s azok oktatásirányítási szerepére, rávilágítva e szerep alakulásának ingajellegére. Bemutatja az európai értékek – beleértve az Európai Unió értékeinek – a Nat-okban történő megjelenését. Befejezésül a szerző rámutat, hogy a Nat erőket lekötő, sőt fékező fogoly a saját maga képviselte hierarchikus műfajrendszerben.

Kulcsszavak: Nemzeti Alaptanterv, implementáció, európai értékek

The study reviews the birth of the Hungarian National Core Curriculum (HNCC) and its formation (1989–1995, 2003, 2007, 2012, 2018). It presents the Hungarian chronology of the birth of the Hungarian National Core Curriculum and European background of HNCC. The study brings to light the experiences of implementation and adaptation, and then discusses today's Europe HNCC-like constructions and their educational management role, highlighting the pendulum movement of this role. It presents the emergence of European values, including the values of the European Union, in the HNCC. In conclusion, the author points out that the HNCC absorbs a lot of energy and is therefore a prisoner of the hierarchical system that he himself created.

Keywords: Hungarian National Core Curriculum, implementation, European values

VIDEÓANYAG:

<https://www.youtube.com/watch?v=umUqoXxcDVc>

Polónyi István: Versenyben a felzárkózásért

A tanulmány a hazai elsősorban humánerőforrás-fejlődést vizsgálja a csatlakozás óta eltelt időben, azt igyekszik feltárni, hogy Magyarország mennyire tudta kihasználni a csatlakozás előnyeit, hol tart a felzárkózási versenyben. Az írás a gazdasági fejlődés és

fejlettség mutatói mellett elemzi az EU 2020 stratégia humán erőforrások fejlettségére vonatkozó indikátorait (foglalkoztatás, oktatás, iskolázottság, szegénység, társadalmi kirekesztés) összehasonlítva a magyar adatok 2004 óta tartó alakulását a mai 28 tagországgal, valamint ezen belül a Magyarországgal együtt csatlakozó poszt-socialista országokéval. Ezt követően néhány további mutató változásait is elemzi (a népesség alakulása, a születéskor várható élettartam, a Human Development Index, a szabadságindex, illetve a Világbanknak a kormányzat minőségével kapcsolatos indikátorai). Megállapítja, hogy a magyar kormányok teljesítménye az egyik legrosszabb az Unió tagországai között. Magyarország meglehetősen szerény felzárkózást tud felmutatni a vizsgált időszak alatt, ráadásul e szerény felzárkózás mellett rendkívül jelentős elmaradások látszanak a magyar humán erőforrás fejlődésben, ami hosszabb távon radikálisan megbosszulhatja magát. Félő, hogy a diplomások elmaradó aránya, a növekvő alacsony iskolázottságú hányad, a növekedésében elmaradó HDI-érték miatt nagyon hamar felmorzsolódik ez a kicsi és relatív előny. A tanulmány azzal zárul, hogy úgy tűnik, Magyarországnak nem sikerült kihasználnia az uniós csatlakozás által kínált történelmi lehetőségeket.

Kulcsszavak: humán indikátorok, társadalmi és gazdasági felzárkózás, kormányzás hatékonysága

The study examines the development of the Hungarian, primarily human resources, in the time since accession, trying to find out how Hungary was able to take advantage of the accession, where it is in the catching-up competition. In addition to indicators of economic development and development, the paper analyzes indicators of the development of human resources in the EU 2020 strategy (employment, education, poverty, social exclusion). It compares the evolution of Hungarian data since 2004 with the 28 member states and inboard post-socialist countries. It then analyzes some other indicators (population development, life

expectancy at birth, Human Development Index, Freedom Index, and World Bank indicators on government quality). He states that the performance of the Hungarian governments is one of the worst among the EU member states. Hungary is quite modest in catching up during the period under review, and besides this modest catching up, there are very significant backlogs in the development of Hungarian human resources. According to the article, it can be considered that the low proportion of graduates, the low rate of education, and the HDI that is lagging behind in their growth will soon crumble this small and relative advantage. The study concludes that Hungary seems to have failed to take advantage of the historic opportunities offered by EU accession.

Keywords: human indicators, social and economic convergence, efficiency of governance

VIDEÓANYAG:

<https://www.youtube.com/watch?v=DIMmtuyS6rg>

Lannert Judit: Miért toporgunk egy helyben az uniós fejlesztési források ellenére? (Fejlesztéspolitikai elképzelések és tévedések az elmúlt 15 évben)

A tanulmány az uniós források felhasználásának eredményességét vizsgálja a magyar közoktatás terén, és annak okát kutatja, hogy mi állhat a kudarcok mögött. A külföldi és hazai fejlesztéspolitikai szakirodalom alapján sorra veszi a lehetséges okokat, valamint a tipikus hibákat. A tanulmány végeredményben arra a következtetésre jut, hogy nem pusztán a nem megfelelő célkitűzésekkel, eszközök kiválasztásával, az implementáció nehézségeivel és az értékelés elmaradásával magyarázhatjuk az eredmények elmaradását. Eleve a kiindulás tűnik elhibázottnak, hiszen a közoktatás, ami egy diszkrecionális döntésekkel teli, tranzakció-intenzív terület, eredendően nem illik bele a nagy volumenű,

